

**TBK 548'E GÖRE TİCARİ TEMSİLCİNİN
TEMSİL YETKİSİNİN KAPSAMI AÇISINDAN
İKİ ÖNEMLİ KAVRAM:
ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN İYİNİYETİ VE İŞLETME AMACI**

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1089744>

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat KAYIŞ*

Öz

Ticari temsilci, sahip olduğu temsil yetkisi gereği tacir yardımcılarları arasında önemli bir konuma sahiptir. Öyle ki bağlı tacir yardımcısı olmasına rağmen, diğer tacir yardımcılarının tamamından daha fazla temsil yetkisine sahiptir. Dolayısıyla ticari temsilciyle işlem yapan kimselerin, söz konusu işlemin temsil yetkisinin kapsamına girip girmediğini önceden bilmeleri gerekir. Bu yüzden kanun koyucu, ticari temsilcinin temsil yetkisini düzenlerken, işlem güvencesi bakımından sınırlarını kanunla çizmiştir. Gerçekten de TBK 548'de temsil yetkisinin kapsamı düzenlenerek, bu noktada ortaya çıkabilecek tereddütler giderilmek istenmiştir. Bu açıdan ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamını tayin etme bakımından söz konusu düzenlemenin doğru ve getiriliş amacına uygun yorumlanması önem arz etmektedir.

Bu çalışmada TBK 548 hükmü çerçevesinde öncelikle ticari temsilci kavramı ve özellikleri üzerinde durulmuş; Alman ve İsviçre hukukunda ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamına genel hatlarıyla değinilmiştir. Daha sonra düzenlemede geçen iyiniyetli üçüncü kişi ifadesi tekelinde iyiniyet kavramı açıklanmış, üçüncü kişinin iyiniyete dayanamayacağı durumlar ortaya konmuştur. Yine çalışmada temsil yetkisinin doğal hukuki sınırını oluşturan işletme amacının ticari işletmeler ve şirketler yönünden ne anlama geldiği ele alınmıştır. Son olarak da, ticari temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunmasının hukuki sonuçlarına değinilmiştir.

* Anadolu Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu, Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi, Eskişehir (ferhatkayis@anadolu.edu.tr) ORCID: 0000-0002-9970-6075 (Geliş Tarihi: 18.10.2021-Kabul Tarihi: 09.02.2022) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

Anahtar Kelimeler

Ticari temsilci, Temsil yetkisinin kapsamı, Üçüncü kişinin iyiniyeti, İşletme amacı, Kambiyo taahhüdü

**ACCORDING TO TCO 548 TWO IMPORTANT CONCEPTS FOR
THE SCOPE OF THE COMMERCIAL REPRESENTATIVE'S
POWER OF ATTORNEY:
GOOD FAITH OF THIRD PARTY AND MANAGEMENT GOAL**

(Research Article)

Abstract

The commercial representative has an important position among the merchant assistants due to its representation. So much so that although he is a dependent assistant merchant, he has more representation authority than all other merchant assistants. Therefore, those who transact with a commercial representative should know in advance whether the transaction in question falls within the scope of their power of attorney. So the legislator, while regulating the power of representation of the commercial representative, has drawn its limits in terms of process security by law. Indeed, by arranging the scope of the power of representation in TCO 548, the hesitations that may arise at this point were tried to be eliminated. In this respect, it is important to interpret the said regulation correctly and in accordance with the purpose for which it was brought, in terms of determining the scope of the representative authority of the commercial representative.

In this study, first of all, the concept and characteristics of the commercial representative are emphasized within the framework of the TCO 548 provision and the scope of the representation authority of the commercial representative in German and Swiss law is mentioned in general terms. Then, the concept of good faith, containing in this regulation, is explained and the situations where the third party to the transaction cannot rely on good faith are revealed. Once more, in the study, what the management goal, which constitutes the natural legal limit of the power of representation, means in terms of commercial enterprises and companies is discussed. Finally, the legal consequences of the commercial representative's commitment to foreign exchange are mentioned.

Keywords

Commercial representative, The scope of the power of attorney, Good faith of third party, Management goal, Exchange commitment

GİRİŞ

Temsil ilişkisinin en yoğun şekilde karşılaşılan alanlardan birinin ticari işlemler olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bunun temel nedeni, çoğu zaman tek kişinin idare edemeyeceği büyüklükte olan ticari işletmelerin sevk ve idaresinde, tacirin az ya da çok temsil yetkisine sahip olan üçüncü kişilerin yardımına ihtiyaç duymasıdır¹. Keza tacirlerin ürettiği mal ve hizmetleri, işletmesinin bulunduğu yerden farklı bölgelere sunma isteği, yine tacir yardımcılarının duyulan ihtiyacı ortaya çıkarır. Bazen de özellik arz eden bazı işlemlerde üçüncü kişilerin iş deneyimi ve tecrübesinden yararlanma arzusu, yine tacir yardımcılarının başvuru nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkar².

Tacir yardımcılarının çoğu, kural olarak az ya da çok temsil yetkisine sahip kişilerden oluşur³. Bu bağlamda temsil yetkisine sahip tacir yardımcılarında da ticari temsilci, en geniş yetkiye sahip tacir yardımcısı olarak ön plana çıkar. Dolayısıyla ticari temsil ilişkisinde ticari temsilcinin yetki alanının tespiti, uygulamadaki uyumsuzlukların çözümü açısından önem taşımaktadır. Nitekim TBK'da ticari temsilciler tanımlanırken, kanun koyucu bunlara ticari işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde bulunmak üzere tacirin ticaret unvanını kullanarak işletme amacına giren her türlü işlemleri tacir adına yapma yetkisini bahsetmiştir (TBK 547/1). Bu denli geniş

¹ Bu hususta bkz. **Fissenewert**, Peter/**Güther**, Robert/**Howald**, Bert/Reich, Astrid: Der Prokurist, 2. Auflage, Haufe Verlag, München 2009, s. 12; **Demirkapı**, Ertan: "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Ticari Temsileye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Özel S. Yıl: 2010, s. 801, dn. 17. Tacir yardımcılarının duyulan ihtiyaç hakkında bkz. **Feyzioğlu**, Necmeddin Feyzi: "Ticari Mümessiller ve Diğer Ticari Vekiller", Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1978, s. 407.

² Nitekim bu yönde karş. **Şener**, Oruç Hami: Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 257. Ticari temsilcinin varlık sebepleri hususunda ayrıca bkz. **Uluslan**, İlhan: "İsviçre Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Alman Hukukunda Prokurist", Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1978, s. 630-633; **Ülgen**, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, Füsün: Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019, s. 726-728.

³ Bu kuralın en önemli istisnası, simsar (tellal) ve aracı acentede karşımıza çıkar. Gerçekten de ticari işletmede çalışan müstahdemler bir yana, tacir yardımcılarında özellikle simsar ile aracı acentenin taciri temsil yetkisi bulunmamaktadır. Keza TBK 452/1 uyarınca aksi yazılı olarak kararlaştırılmadıkça pazarlamacı, sadece işlemlere aracılık etmeye yetkili kılınmıştır. Bu yüzden tacir yardımcısı olarak pazarlamacının da kural olarak temsil yetkisine sahip olmadığı ileri sürülebilir. Nitekim doktrinde aracı pazarlamacının da temsil yetkisinin olmadığı ifade edilmektedir. Bu hususta bkz. **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 764.

temsil yetkisine sahip bir kimsenin yapmış olduğu işlemin, taciri bağlayıp bağlamayacağını bilmek, hem işlemin karşı tarafı hem de tacir açısından önem arz eder. Bu doğrultuda kanun koyucu, TBK 548 hükmü ile ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamını kanunda açıkça düzenlemiştir⁴. TBK 548 düzenlemesi, temsil yetkisinin kapsamının belirlenmesi ve tacirin ticari temsilcinin yapmış olduğu işlemlerden hangi şartlar altında sorumlu tutulacağı yönünden çok önemli esaslar ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada iyiniyet ve işletme amacı kavramları ekseninde ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamını düzenleyen TBK 548 hükmü incelenmektedir. TBK 548 düzenlemesi çerçevesinde tacirin, ticari temsilcinin yapmış olduğu işlemlerden hangi şartlar altında sorumlu tutulabileceğinin saptanması önem arz eder. Ticari temsilcinin yapmış olduğu işlemlerde, işlemin karşı tarafının iyiniyetli olup olmaması, tacirin söz konusu işlemlere bağlı olup olmayacağını tespit etme açısından önemli bir işleve sahiptir. Bu yüzden öncelikle TBK 548/1'de geçen iyiniyetli üçüncü kişi kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu çerçevede iyiniyet kavramıyla bağlantılı olarak işlemin karşı tarafının iyiniyet iddiasında bulunamayacağı durumlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Benzer şekilde işlemin karşı tarafının basiretli tacir gibi davranma yükümlülüğü altında olmasının, iyiniyet karinesine dayanma üzerindeki etkilerine temas edilmiştir. Ayrıca çalışmamızın ana başlıklarından biri olan ve TBK 548'de zikredilen işletme amacı kavramı üzerinde durularak, ticaret ortaklıkları ve ticari işletmeler yönünden bu kavramın değerlendirilmesi yapılmıştır.

I. TİCARİ TEMSİLCİ KAVRAMI VE TİCARİ TEMSİLCİNİN ÖZELLİKLERİ

Tacir yardımcıları, bağımlı ve bağımsız tacir yardımcıları olarak ikiye ayrılmaktadır. Bağımlı tacir yardımcılarının başında da en geniş temsil yetkisine sahip olan ticari temsilciler gelir. Ticari temsilcilğe ilişkin esaslar, Türk Borçlar Kanunu'nun 547 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. TBK 547/1'e göre ticari temsilci, işletme sahibinin, ticari işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde ticaret unvanı altında, ticari temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere açıkça ya da örtülü olarak yetkilendirdiği kimsedir.

⁴ Bkz. Şener, s. 6. Gerçekten de kanun koyucu, genel hükümlerin aksine ticari temsil bakımından ticari işlemlerin hukuki güvenliği ve açıklığına ilişkin pek çok düzenleme getirmiştir. Bu çerçevede ticari temsilciye ilişkin TBK 548, 549 ve 550; ticari vekile ilişkin TBK 551; diğer tacir yardımcıları açısından TBK 552; acente yönünden ise TTK 105, 106, 107 ve 108 düzenlemeleri bu minvalde zikredilebilir.

Ticari temsilciye ilişkin düzenlemeler çerçevesinde ticari temsilci ile ilgili bazı önemli özelliklere ulaşmak mümkündür.

Şöyle ki;

- Bir kimsenin ticari temsilci olabilmesi için her şeyden önce ortada bir ticari işletme bulunmak zorundadır. Bu durum, TBK 547/1'deki "*ticari işletmeyi yönetmek...*" ifadesinden çıkarılmaktadır. Bu açıdan esnaf işletmeleri için ticari temsilci tayin edilemez⁵. 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nda ise ticari işletme dışındaki işletmelere (özellikle esnaf işletmelerine) ticaret siciline tescil yoluyla ticari temsilci atanabiliyordu⁶.

- Ticari temsilci, tacirin doğrudan temsilcisi konumundadır. Bunu ise TBK 548/1'de yer alan "*işletme sahibi adına*" ibaresinden çıkarmak mümkündür⁷. Keza ticari temsilci, taciri temsilen işlem gerçekleştirirken TBK 547/1'de öngörüldüğü üzere tacirin ticaret unvanını kullanır yani işlemi tacir adına yapar; fakat kendi imzasını atar⁸. Bu yönüyle ticari temsilcinin taciri temsilen yapmış olduğu işlemler, hüküm ve sonuçlarını doğrudan tacirin hukuk alanında ortaya çıkarır. Başka bir ifadeyle ticari temsilci, taciri temsilen yapmış olduğu işlemlerde işlemin tarafı olmadığı gibi, işlemde doğan hak ve borçlar doğrudan tacire ait olur.

⁵ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Hasan: "Şirketler Hukukundaki Temsil ile Borçlar Kanunu'ndaki Ticari Mümessil ve Ticari Vekil Ayrımı", Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 2, 2014/2, s. 8.

⁶ Bu düzenlemenin mehzazını oluşturan İsviçre Borçlar Kanunu'nda ise, ticari işletme dışındaki işletmelere ticaret siciline tescil yoluyla ticari temsilci atanabilmesi hükmü hala yürürlükte. Bu açıdan karşı. OR Art. 458/3. Nitekim ticari işletme niteliğinde olmayan işletmeler için atanacak ticari temsilcilerin ticaret siciline tescili de kurucu nitelikte kabul edilmektedir. Bu yönde bkz. **Zihler**, Florian/**Krähenbühl**, Samuel: "Zeichnungsberechtigungen und Funktionen in der handelsregisterrechtlichen Praxis – Status quo und Vorschlag zur Entschlackung", REPRAX 3/2010, 2011, s. 57. Alman hukukunda ise esnaf işletmeleri bakımından ticari temsilci atanması kabul edilmemiştir. Bu hususta karşı. **Graf von Westphalen**, Friedrich: Die Prokura – Erteilung, Umfang, Mißbrauch und Erlöschen. Deutsches Steuerrecht, 32/93, 1993, s. 1186. Esnaf işletmesine ticari temsilci atanmaması yönünden, TBK 547 hükmü ile mehzaz İsviçre hukuk sisteminden ayrılarak Alman hukuk sistemine yaklaşılmıştır.

⁷ 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nda ise bu husus, "müessese sahibi hesabına" şeklinde sanki dolaylı temsil ilişkisi mevcutmuş gibi kullanılmış ve bu durum doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir. Bu açıdan bkz. **Kırca**, İsmail: Ticari Mümessillik, Yetkin Yayınları, Ankara 1996, s. 105, dn. 3.

⁸ Bu çerçevede doğrudan temsili düzenleyen TBK 40/1 hükmü ile karşı. "Yetkili bir temsilci tarafından bir başkası adına ve hesabına yapılan hukuki işlemin sonuçları, doğrudan doğruya temsil olunanı bağlar."

- Ticari temsilci, kural olarak ticari işletmeye ait olağan ve olağanüstü her türlü işlemi gerçekleştirmeye yetkilidir. Olağan ve olağanüstü işlem ayırımı, ticari vekile ilişkin 551'deki düzenlemeden ortaya çıkmaktadır. Kanun koyucu, ticari vekili tanımlarken işletmenin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirilen kişi olduğunu (TBK 551/1); bu yetkinin de işletmenin alışılmış bütün yetkilerini kapsadığını; ödünç para verme, kambiyo taahhüdünde bulunma, dava açma ve açılmış davayı takip etme gibi işlemlerin ise alışılmışın dışında olduğunu (TBK 551/2) belirtmiştir⁹. Görüldüğü üzere kambiyo taahhüdünde bulunmak, ticari vekil açısından alışılmışın dışında bir işlemdir. Ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı belirlenirken ise, "kambiyo taahhüdünde bulunmak dâhil işletme amacına giren her türlü işlemi" yapabileceği hükme bağlanmıştır (TBK 548/1). TBK 548/1 ile 551 düzenlemeleri birlikte yorumlanırsa, ticari temsilcinin işletmeye ait olağan (alışılmış) ve olağanüstü (alışılmışın dışında) her türlü işlemi herhangi bir özel yetkiye ihtiyaç duymaksızın yapmaya yetkili olduğu sonucuna varılır.

- Ticari temsilcilik yetkisi, açıkça veya örtülü olarak verilebilmektedir¹⁰. Türk-İsviçre hukukunda söz konusu yetkinin örtülü olarak verilebilmesi mümkün iken, Alman hukukunda ticari temsilci sadece açık olarak tayin edilebilmektedir¹¹. TBK 547/1 uyarınca temsil yetkisi herhangi bir duraksamaya yol açmayacak şekilde açıkça tanınabileceği gibi, ticari temsil yetkisinden bahsedilmeksizin tacirin yardımcısına çok geniş yetkiler bahsettiği durumlarda örtülü ticari temsilcilik ilişkisinden söz edilir¹².

- Ticari temsilci olarak atanacak kimsenin, sadece gerçek kişi mi olacağı yoksa tüzel kişilerin de bu yolla ticari temsilci olarak tayin edilebileceği

⁹ Söz konusu düzenlemeden ticari temsilcinin ticari işletmeyi ilgilendiren uyuşmazlıklarda avukat sıfatına sahip olmaksızın ve özel yetkiye gerek duymadan dava açıp açılmış davayı takip edebileceğini de vurgulamak gerekir. Böyle durumlarda Tebliğat Kanunu m.12 uyarınca bir ticari işletmenin işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda, ticari temsilciye yapılacak tebliğin geçerli olacağı hükme bağlanmıştır.

¹⁰ Ticari temsilci atamak, kural olarak tacirin isteğine bağlı olmakla birlikte, merkezi yurt dışında bulunan işletmelerin Türkiye'deki şubelerinin başına tam yetkili bir ticari temsilci atamak zorunludur. Bu hususta karşı. **Bahtiyar**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku, 20 Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2019, s. 217-218. Merkezi yurt dışında bulunan işletmelerin Türkiye'deki şubelerine atanacak tam yetkili ticari temsilci hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Kayış**, Ferhat: Ticari İşletmede Şube Kavramı ve Şube Olmaya Bağlı Hüküm ve Sonuçlar, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 273-278.

¹¹ Bu hususta karşı. OR Art. 458/1'deki "ausdrücklich (açık) oder stillschweigend (örtülü) ermächtigt ist" ifadesi ile HGB § 48'deki "nur mittels ausdrücklicher Erklärung (sadece açık irade açıklaması yoluyla) erteilt werden" ifadesi.

¹² Ticari temsilcilik ilişkisinin açık veya örtülü olarak verilebilmesi hususunda daha geniş açıklamalar için bkz. **Şener**, s. 88- 92.

hususunu doktrinde tartışmalıdır. Kanunda bu yönde herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Her ne kadar doktrindeki azınlık görüş, tüzel kişilerin ticari temsilci olarak tayin edilebileceğini ileri sürse de¹³, bizim de katıldığımız hâkim görüş çerçevesinde ticari temsilciliğe ilişkin düzenlemelerin bütünü ve tacir ile ticari temsilci arasındaki şahsi güven ilişkisi dikkate alındığında tüzel kişilerin ticari temsilci olarak atanamayacağı kanaatindeyiz¹⁴. Bu açıdan ticari temsilcilerin, ayırt etme gücüne sahip bir gerçek kişi olabileceğini ifade etmek gerekir.

II. TİCARİ TEMSİLCİNİN TEMSİL YETKİSİNİN KAPSAMINA KARŞILAŞTIRMALI HUKUK ÇERÇEVESİNDE GENEL BAKIŞ

A. Genel Olarak

Ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamına baktığımızda, konunun esasen çalışmamızın da kapsamını oluşturan TBK 548 hükmü çerçevesinde ele alındığını görüyoruz. Her şeyden önce kanun koyucunun söz konusu düzenlemede, ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamını genel ve soyut olarak tayin ettiğini ve bu yetkiyi sadece taşınmaz işlemleriyle sınırlandırdığını vurgulamak gerekir. Gerçekten de ticari temsilci, işletmenin amacına giren her türlü işlemi yapmaya yetkili başka bir deyişle bir ticari işletmenin bütününe yönetme ve temsil etme yetkisine sahip bir tacir yardımcısıdır.

TBK 548 hükmü ise, temsil yetkisinin dış ilişki yönünden sınırlarını oluşturan bir düzenlemedir. Bu sebeple iç ilişkide tacir ile onun bağımlı yardımcısı konumundaki ticari temsilci arasında, TBK 548 hükmü bir sınır teşkil etmez. İç ilişkide tacir, ticari temsilcinin yetkisini dilediği gibi sınırlandırabilir. Bu sınırın aşılması, dış ilişkide işletme sahibinin sorumluluğuna engel olmaz. Sadece iç ilişki yönünden yetkiyi aşan ticari temsilcinin tacire karşı sorumluluğu gündeme gelebilir.

¹³ Bu görüş için bkz. **Kırca**, s. 84-85; **Bilgili**, Fatih: “Tüzel Kişilerin Ticari Mümessilliği, Berlin Yüksek Mahkemesi’nin Bir Kararı Üzerine Düşünceler”, TBB Dergisi, Sayı: 50, 2004, s. 42; **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 734.

¹⁴ Doktrindeki hâkim görüş için bkz. **Birsel**, T. Mahmut: “Ticari Mümessil Tayininde Şahsi Unsur”, BATİDER 1963, 2/1, s. 10; **Feyzioğlu**, s. 412-413; **Uluslan**, s. 640; **Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 23. Bası, BTHAE, Ankara, s. 182-183; **Demirkapı**, s. 813; **Şener**, s. 61-62. Alman hukukunda da tüzel kişilerin ticari temsilci olmayacağı hakkında bkz. **Baumbach**, Adolf/**Hopt**, J. Klaus (Hrsg): Handelsgesetzbuch, 40. Auflage, C. H. Beck Verlag, München 2021, § 48, Rn. 2; **Lorenz**, Stephan/**Riehm**, Thomas (Hrsg): JuS Lern-CD Zivilrecht III, Handelsrecht, Gesellschaftsrecht, Individualarbeitsrecht, Edition 2, C. H. Beck Verlag, München 2003, Rn. 31.

TBK 548/2’de ticari temsilcinin açıkça yetkilendirilmedikçe, işletmeye ait taşınmazları devredemeyeceği veya bir hak ile sınırlandıramayacağı belirtilmiştir. Temsil yetkisinin yasal sınırını, esasen işletmeye ait taşınmazlara ilişkin işlemler oluşturur. Bu bağlamda ticari temsilci, işletmeye ait taşınmaz niteliğindeki bir yeri satamaz, bağışlayamaz veya kredi karşılığı aynı teminat olarak gösteremez. Bu yasal sınırın aşılması bakımından, bu olgunun ticaret siciline tescil ve ilanına gerek olmadığı gibi karşı tarafın iyiniyetli olmasının da bir önemi bulunmaz. Örneğin ticari temsilcinin, bankadan almış olduğu krediye teminat olarak işletmeye ait bir taşınmaz üzerinde rehin tesis etmesi, TBK 548/2 uyarınca taciri bağlamaz. Bu yüzden bankanın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapmış olduğu takibe, tacir söz konusu işlemin TBK 548/2’ e göre kendisini bağlamadığı iddiasıyla karşı koyabilir¹⁵. Böyle bir olasılıkta bankanın iyiniyet iddiası da dinlenemez. Çünkü TBK 548/2 çerçevesinde açıkça yetkili kılınmadıkça ticari temsilcinin işletmeye ait taşınmazlara ilişkin işlemleri yapamayacağının herkes tarafından bilindiği varsayılır. Bu yasal sınırın, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere ticaret siciline tescil ve ilan edilmemiş olmasının da herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

Ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı bakımından tek sınır, TBK 548/2 hükmü de değildir. Gerçekten de kanun koyucu, ticari temsilcilğe dış ilişki yönünden getirilecek sınırlandırmaları iki durumda kabul etmiştir. Bu açıdan ticari temsilcilik ilişkisi öncelikle iradi olarak üçüncü kişilere etkili olacak şekilde şube işleriyle sınırlandırılabilir (TBK 549/1)¹⁶. İkincisi temsil yetkisinin doktrinde birlikte temsil denilen şekliyle yani birden çok kişinin birlikte imza atmaları şeklinde de sınırlandırılması mümkündür. Fakat gerek şube işleri gerekse birlikte temsil bakımından getirilen sınırlandırmaların, TBK 548/2’deki yasal sınırın aksine iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm doğurabilmesi açısından ticaret siciline tescil ile hüküm doğurur (TBK 549/3). Buradaki tescil, etkisi yönünden kurucu niteliğe sahiptir.

Ticari temsilcilik ilişkisi, ortaya çıkış şekline göre iradi temsilin bir örneği olsa da, gerek temsil yetkisinin kapsamının kanunda düzenlenmesi gerekse dış ilişki açısından her türlü sınırlandırmanın geçerli kabul edilmesi, bu ilişkiyi genel temsil ilişkisinden önemli ölçüde ayırmaktadır.

¹⁵ İİK 150/1’de rehin hakkının itiraz konusu yapılamayacağı belirtilmişse de aynı düzenlemede tacirin ipoteğin iptali davası açabileceği ve bu davanın da İİK 72’deki menfi tespit ve istirdat davalarına ilişkin hükmün kıyasen uygulanması usulüyle görüleceği hükme bağlanmıştır.

¹⁶ Ticari temsilci niteliğindeki şube yöneticisinin temsil yetkisinin sınırlandırılması hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kayış**, s. 213-216.

B. Alman Hukukunda Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Kapsamına Genel Bakış

Ticari temsilcilik kurumu, Alman Ticaret Kanunu'nun (HGB § 48 - § 53) 48 ilâ 53. paragrafları arasında düzenlenmiştir. Alman hukukunda ticari temsilcilerin, işletme sahibi¹⁷ veya onun yasal temsilcisi tarafından sadece açık irade beyanıyla atanabileceği belirtilmiştir (HGB § 48/1)¹⁸. Bizdeki gibi örtülü olarak ticari temsilci atanmasına bu hukuk sisteminde yer verilmiştir¹⁹. Alman hukukunda geçerli bir şekilde ticari temsilci atanmamışsa, ticaret siciline yapılacak tescilin söz konusu geçersizliği ortadan kaldırmayacağı yani tescilin iyileştirici bir etkisinin bulunmadığı ifade edilmektedir²⁰

Alman hukukunda ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı HGB § 49'da düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre ticari temsilci, ticari işletmenin işletilmesiyle bağlantılı mahkeme içi ve mahkeme dışı her türden hukuki işlem ve fiilleri yapmaya yetkili kılınmıştır²¹. Bu düzenlemede iki husus göze çarpmaktadır. Birincisi ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı, mahkeme içi işlemleri de kapsayıcı şekilde açıkça hükme bağlanmıştır. Bu yüzden Alman hukukunda bu düzenleme çerçevesinde ticari temsilcilerin avukat sıfatına sahip olmaksızın tacir adına dava açabileceği veya açılmış bir

¹⁷ İşletme sahibi kavramının, tacir olarak anlaşılması gerektiği yönünde bkz. **Schlegelberger**, Franz/**Geßler**, Ernst/**Hefermehl**, Wolfgang/**Hildebrandt**, Wolfgang/**Schröder**, Georg: Schlegelberger Handelsgesetzbuch Kommentar, 2. Band, §§ 48-104, 5. Auflage, F. Vahlen Verlag, München 1973, § 48, s. 6, Rn. 3.

¹⁸ Bu yönde bkz. Drescher, İ/**Fleischer**, H. ve Schmidt, K. (2021). Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 1, §§ 1-104a (5. Auflage). München: C. H. Beck Verlag, § 48, Rn. 47; **Merkt**, Baumbach/Hopt HGB, § 48, Rn. 3; **Schröder**, Schlegelberger HGB, § 48, s. 14, Rn. 13; **Riehm**, JuS Lern-CD, Rn. 31. Ayrıca bu açık irade beyanında mutlaka ticari temsilci kelimesinin kullanılmasına gerek olmadığı; aksine bu ifadenin kısaltılarak yazılması ya da HGB § 48'den yararlanılması yoluyla da ticari temsilcilik ilişkisinin varlığının ortaya koyulabileceği yönünde bkz. **Oetker**, Hartmut: Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 6. Auflage, C. H. Beck Verlag, München 2019, § 48, Rn. 31.

¹⁹ Bu açıdan bkz. Becker, H. (1962). **Becker**, Hermann: Berner Kommentar, Band/Nr. VI/2/6, Besondere Auftrags- und Geschäftsführungsverhältnisse sowie Hinterlegung, Art. 425-491 Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, Stämpfli Verlag, Bern 1962, s. 366, Rn. 4a; **Ulsan**, s. 642; **Demirkapı**, s. 822.

²⁰ Bu hususta bkz. **Schubert**, Oetker HGB, § 48, Rn. 33.

²¹ Söz konusu düzenlemede sadece ticari temsilci kavramı kullanıldığı ve dolayısıyla temsil yetkisinin kapsamı bakımından birlikte temsil ve temsil yetkisi şube işleriyle sınırlandırılmış ticari temsilcinin de bu düzenlemenin kapsamında olduğu yönünde bkz. **Drescher**, Ingo/**Fleischer**, Holher/**Schmidt**, Karsten: Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 1, §§ 1-104a, 5. Auflage, C. H. Beck Verlag München 2021, § 49, Rn. 11. Ayrıca bkz. **Ulsan**, s. 651.

davayı takip edebileceği söylenebilir. Bizim hukuk sistemimizde ise bu sonuca dolaylı yoldan yani TBK 551/2 düzenlemesi ile 548/1 hükmünün birlikte yorumlanması yoluyla ulaşılmaktadır. Ancak bu yetki bağlamında söz konusu işlem veya hukuki eylemlerin, ticari işletmenin işletilmesinden kaynaklanması gerekmektedir. Keza Alman hukukunda ticari temsilcinin taciri mahkemede temsil yetkisi, eğer avukat sıfatına sahip değilse, bazı tür mahkemelerde (asliye hukuk mahkemesi ve yüksek eyalet mahkemesi gibi) mümkün olmamaktadır (Karş. ZPO § 78/1). İkincisi husus, Alman hukukunda kanun koyucu, ticari temsilcinin yetkisini sadece işlemlerle sınırlı tutmamış; ticari işletmenin işletilmesiyle bağlantılı hukuki eylemler bakımından da ticari temsilciyi yetkili kılmıştır²².

Ticari temsilcinin, Türk ve İsviçre hukukunda olduğu gibi, taşınmazlara ilişkin işlemlerde (devir ve taşınmaz yük altına sokan işlemlerde²³) özel olarak yetkilendirilmesi gerekmektedir (HGB § 49/2). Bu özel yetkinin kanunda açıkça verilmesi belirtilmemiş olsa da, HGB § 48/1'den söz konusu yetkinin açıkça verilmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Nitekim doktrinde de taşınmazlara ilişkin bu özel yetkinin açık irade beyanıyla ve ticaret siciline tescil yoluyla verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır²⁴. Bu açıdan Alman hukukunda da taşınmazlara ilişkin işlemlerin ticari temsilcinin temsil yetkisi bakımından yasal bir sınır olduğu ifade edilebilir.

Ticari temsilcinin temsil yetkisi bakımından Alman hukukunun Türk ve İsviçre hukukundan ayrıldığı en önemli husus, temsil yetkisinin üçüncü kişilere karşı sınırlandırılmasını geçersiz kılan HGB § 50/1 hükmüdür²⁵. Bu

²² Düzenlemede geçen "Rechtshandlungen" hukuki eylemler kavramı, salt fiili eylemler olarak düşünülmemeli, özellikle haksız fiillerde temsil olmaz ilkesi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu açıdan söz konusu hukuki eylemler, hukuki işlem benzeri eylemler olarak düşünülebilir. Bu hususta bkz. **Şener**, s. 143-144. Nitekim bu kavram, Alman hukukunda hukuki işlemler ve mahkeme işlemleri şeklinde yorumlandığı gibi (bkz. **Krebs**, Münc. Komm/HGB, § 49, II, 4, b alt başlığı (Rn. 16-21) hukuki işlem ve hukuki işlem benzeri fiil olarak da değerlendirilmektedir (**Merk**, Baumbach/Hopt HGB, § 49, Rn. 1). Yine işletme sahibinin ticari işletmeyi ilgilendirmeyen özel işlemlerinin ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamında olmadığı yönünde bkz. **Ebenroth**, Carsten Thomas/**Boujong**, Karlheinz/**Joost**, Detlev/**Strohn**, Lutz: Handelsgesetzbuch, Band 1, §§ 1-342e, 4. Auflage, C. H. Beck Verlag, München 2020, § 49, Rn. 4.

²³ Taşınmaz yük altına sokan işlemlere genel olarak ipotek, taşınmaz yükü, ipotekli borç senedi, intifa hakkı, irtifak hakları gibi aynı haklar örnek gösterilmekte; kira sözleşmesi gibi kullanma ve yararlanma amacı güden borçlandırıcı sözleşmeler bu kapsamda kabul edilmemektedir. Bkz. **Weber**, (Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn) HGB § 49, Rn. 17.

²⁴ Bu yönde bkz. **Fissenewert/Güther**, s. 34.

²⁵ **Riehm**, JuS Lern-CD, Rn. 31. Ayrıca Alman hukukunda bizim hukukumuzdan farklı olarak, prensipte ticari temsilcinin kendisiyle işlem yapması (insichgeschäft) da geçerli

düzenlemenin devamında ise birinci fıkrada sözü edilen caiz olmayan sınırlandırmalar örnekseyici olarak sayılmış; işlemlerin özellikle belirli yer, zaman, tür ve kapsamda sınırlandırılması geçersiz addedilmiştir. Bu düzenlemede temsil yetkisinin belirtilen şekilde iç ilişkide dahi sınırlandırılmasına izin verilmemiştir. Bu tarz sınırlandırmaların geçersizliği, üçüncü kişilerin iyiniyetli olup olmaması şartına bağlanmamıştır²⁶. Oysa Türk ve İsviçre hukukunda temsil yetkisini kanunda öngörülmeven şekilde sınırlandırmanın geçerliliği, üçüncü kişilerin iyiniyetli olmaması kıstasına bağlı tutulmuştur (TBK 549/4; OR Art. 460/3).

HGB § 48/2'de ticari temsilcilik yetkisinin, birden fazla kimseye birlikte temsil şeklinde verilebileceği ortaya konmuş, HGB § 50/3'te ise temsil yetkisinin farklı ticaret unvanı altında işletilmek suretiyle şube işleriyle sınırlandırılmasına cevaz verilmiştir²⁷. Bu iki durum, Alman hukukunda ticari temsilcinin temsil yetkisinin geçerli sınırlandırma hallerini oluşturmaktadır.

C. İsviçre Hukukunda Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Kapsamına Genel Bakış

İsviçre hukukunda ticari temsilciliğe ilişkin düzenlemeler, Alman hukukundan farklı olarak ticaret kanunu içinde değil, İsviçre Borçlar Kanunu'nun (OR Art. 458-461) 458 ilâ 461. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu açıdan bizdeki ticari temsilciliğe ilişkin düzenlemelerin sistematik olarak borçlar kanununda yer almasının nedeni, mehzazının İsviçre Borçlar Kanunu olmasıdır²⁸. Fakat 6098 sayılı TBK ile esnaf işletmelerine ticari temsilci atanmasını öngören düzenleme yürürlükten kaldırılarak, ticari temsilcinin sadece ticari işletmeler için atanabileceği esası benimsenmiş ve bu noktada mehzazdan ayrı düşülmüştür.

---

kabul edilmemektedir. Bu yönde bkz. **Weber**, (Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn) HGB § 49, Rn. 19; Rumpf, s. 12. Temsilcinin kendisiyle işlem yasağı bakımından bkz. BGB § 181.

²⁶ Bu hususta bkz. **Graf von Westphalen**, s. 1187; **Ulusan**, s. 657; **Şener**, s. 232.

²⁷ Bu yönde karşı. **Graf von Westphalen**, s. 1187; **Fissenewert/Güther**, s. 32; **Şener**, s. 258. Şube yönünden getirilecek sınırlamanın bir veya birden fazla şube ya da şubelerin tamamını kapsayıcı şekilde olabileceği hakkında bkz. **Weber**, (Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn) HGB § 50, Rn. 6. Kanun koyucunun bu düzenlemelerde ticari işlemlerde güvenlik esasından hareket ettiği hususunda bkz. **Krebs**, Münc. Komm/HGB, § 49, Rn. 1.

²⁸ Doktrinde ticari temsilciliğe ilişkin düzenlemelerin kanun sistematik açısından Türk Borçlar Kanunu'nda yer alması isabetli görülmemekte; bu kuralların Türk Ticaret Kanunu'nda yer almasının daha yerinde olacağı ifade edilmektedir. Bu yönde bkz. **Şener**, s. 5, dn. 6.

İsviçre hukukunda ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı, OR Art. 459'da düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre ticari temsilci, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı kambiyo taahhüdünde bulunmak dâhil işletme amacının beraberinde getirdiği her türlü işlemi yapmaya yetkili kılınmıştır²⁹. TBK 548'da sadece işletme amacından bahsedilmişken; OR Art. 459'da “işletme amacının beraberinde getirdiği” vurgusu yapılmıştır³⁰. İsviçre doktrininde ticari temsilcinin sadece büyük miktarda bağış ve rüşvet ödemeleri gibi işletme amacına aleni bir şekilde aykırı olan işlemleri yapamayacağı ifade edilmektedir³¹. Bu açıdan mehz düzenlemede ticari temsilcinin yapabileceği işlemler bakımından, söz konusu işlemin ticari işletmenin işletilmesiyle bağlantılı olup olmadığı daha açık bir şekilde ortaya konmuştur³².

OR Art. 459/2'de ticari temsilcinin ancak açıkça yetki verilmesi durumunda, taşınmazları devretme ve sınırlandırma konusunda yetkili olduğu hükme bağlanmıştır³³. TBK 548/2'de ise aynı düzenleme tersten, ticari temsilcinin açıkça yetkili kılınmadıkça taşınmazları devredemeyeceği veya bir hakla sınırlamayacağı şeklinde ifade edilmiştir.

OR Art. 460/1'de ticari temsilcilik yetkisinin şubenin iş çevresiyle sınırlandırılabilmesi hükme bağlanmıştır³⁴. Düzenlemenin ikinci fıkrasında ise bu yetkinin birden çok kimsenin birlikte imza atmaları şeklinde birlikte temsil ile sınırlandırılabilmesi; böyle durumlarda diğerlerinin katılımı olmaksızın tek başına hareket edilmesinin tacir bağlayıcı bir etkisinin bulunmayacağı ifade edilmiştir. Bu hükümde belirtilen husus, ticari temsilciliğin dış ilişkide sınırlandırılması olup, iç ilişkide tacir, ticari temsilcinin yetkisini dilediği gibi sınırlandırma hakkına sahiptir³⁵. OR Art.460'ta, TBK 549/3'teki

²⁹ **CHK Kommentar:** Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, 3. Auflage, Schulthess Verlag, Zürich 2016, s. 715, Rn. 1; **Kren Kostkiewicz,** Jolanta/**Wolf,** Stephan/**Amstutz,** Marc/**Fankhauser,** Roland: OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht, 3. Auflage, Orell Füssli, Zürich 2016, s. 1230, Rn. 2.

³⁰ İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre, düzenlemede geçen işletme amacının beraberinde getirdiği işlemler, ticari işletmenin işletilmesiyle objektif olarak bağlantı içinde olan işlemlerdir. Bu açıdan karşı. BGE 84 II, s. 170.

³¹ **Schwarz,** CHK, s. 715, Rn. 2.

³² Bu yönde bkz. **Şener,** s. 141.

³³ Ticari temsilciye verilecek özel yetkide taşınmazlara ilişkin tasarrufların özel olarak gösterilmesi gerektiği hakkında **Jermi/Vanotti,** OFK, s. 1231, Rn. 7.

³⁴ Şube işlemleriyle sınırlandırılmış ticari temsilcinin yetkisinin aynı zamanda birlikte temsil ile de sınırlandırılabilmesi yönünde bkz. **Jermi/Vanotti,** OFK, s. 1232, Rn. 5.

³⁵ **Schwarz,** CHK, s. 717, Rn. 1; **Şener,** s. 138. İç ilişkide getirilecek sınırlandırmalara aykırı davranışın dış ilişkide herhangi bir etki yaratmayacağı; sadece ticari temsilcinin iç ilişkide sorumluluğunu doğuracağı hususunda bkz. **Gauch,** Peter/**Aeppli,** Viktor/**Stöckli,**

gibi söz konusu sınırlandırmaların ticaret siciline tescil edilmedikçe iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Fakat İsviçre doktrininde borçlar kanununun ticaret siciline ilişkin 933/1 hükmüne (OR Art. 933/1) dayanarak, söz konusu sınırlandırmaların ticaret siciline tescil edilmedikçe iyiniyetli üçüncü kişilere karşı geçerli olamayacağı belirtilmektedir³⁶. Ek olarak bu iki hal dışındaki sınırlandırmaların ticaret siciline tescil edilemeyeceği ve dış ilişkide sadece kötüniyetli üçüncü kişilere karşı geçerli olacağı ifade edilmektedir³⁷.

III. TBK 548 ÇERÇEVESİNDE TİCARİ TEMSİLCİNİN TEMSİL YETKİSİNİN KAPSAMI

TBK 548/1 uyarınca ticari temsilci, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya ve onun adına işletmenin amacına giren her türlü işlemleri yapmaya yetkili kılınmıştır. Söz konusu düzenlemede sınırları kanun tarafından çizilmiş temsil yetkisinin kapsamı, oldukça geniş bir şekilde ele alınmıştır³⁸. Bunun temel nedeni, ticari temsilcinin yapmış olduğu işlemlerin taciri bağlayıp bağlamayacağı hususunda ortaya çıkacak ihtilafların giderilmesi ve ticari temsilciyle işlem yapan üçüncü kişilerin işlemin geçerliliği açısından tereddütte kalmasının önlenmesidir³⁹. Diğer bir deyişle hukuki işlemlerde temsil gibi bıçak sırtı durumlarda gerek temsil olunan gerekse işlemin karşı tarafı yönünden hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik hayati öneme sahiptir. Zira temsil ilişkisi çerçevesinde gerçekleştirilecek hukuki işlemlerde, hem temsil olunanın hem de

Hubert: Präjudizienbuch OR Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875-2015), 9. Auflage, Schulthess Verlag, Zürich 2016, s. 1238, Rn. 1.

³⁶ **Schwarz**, CHK, s. 717, Rn. 3; **Jermine/Vanotti**, OFK, s. 1232, Rn. 1. Nitekim OR Art. 933/1 tescil edilmiş olgularda meydana gelen her değişikliğin de tescilini öngörmektedir. Ticari temsilcinin ticaret siciline tescili öngörüldüğüne göre (OR Art. 458/2), temsil yetkisinde değişikliğe yol açacak sınırlandırmaların da tescili gerekecektir. Ayrıca ticari temsilcinin ticaret siciline tescili mehz İsviçre hukukunda da kurucu etkiye sahip değildir. Bu açıdan karşı. **Gautschi**, Berner Komm, s. 401, Art. 459, Rn. 4a.

³⁷ **Jermine/Vanotti**, OFK, s. 1232, Rn. 2.

³⁸ Bu hususta bkz. **Şener**, s. 136; **Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan: Ticaret Hukuku Bilgisi, 8. Baskı, Dora Yayınları, Bursa 2015, s. 73. "Ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı, kanunda tam olarak belirlenmiştir. Bu haliyle ticari temsilcilik, sınırı kanunla çizilmiş iradi bir temsil yetkisidir. Ticari temsilci, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya ve onun adına işletmenin amacına giren her türlü işlemleri yapmaya yetkili olup açıkça yetkili kılınmadıkça, taşınmazları devredemez veya bir hak ile sınırlandıramaz (TBK 548)." 12. HD, 19.09.2017, 18485/11040 (Lexpera İçtihat Veritabanı).

³⁹ Benzer yönde açıklamalar için bkz. **Bahtiyar**, s. 217.

işlemin karşı tarafının yapılacak işlemin temsil yetkisinin kapsamında olduğundan şüphe duymaması gerekir. Aksi takdirde işlemin gerçekleştirilmesi ya olması gerekenden daha fazla zaman alabilir ya da işlemin geçerliliği hususunda uyuşmazlık hâsıl olabilir. Bu bağlamda ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı tayin edilirken, öncelikle yapamayacağı işlemlere bir göz atmak gerekir.

A. Ticari Temsilcinin Yapamayacağı İşlemler Bakımından TBK 548/2 Düzenlemesi ve Eleştirisi

Ticari temsilcinin yapamayacağı işlemler açısından getirilen kanuni sınırlamaya bakıldığında, TBK 548/2’de ticari temsilcinin açıkça yetkili kılınmadıkça taşınmazları devredemeyeceği ve bir hak ile sınırlandırılmayacağı belirtilmiştir. Söz konusu düzenlemenin her şeyden önce ticari temsilcinin yapamayacağı işlemler bakımından kanuni bir sınır çizdiğini ifade etmek gerekir. Dolayısıyla ticari temsilcinin bu düzenlemede geçen işlemleri yapmak istemesi durumunda, işlemin karşı tarafı söz konusu işlemler bakımından ticari temsilcinin açıkça yetkilendirilip yetkilendirilmediğini araştırmak zorundadır. Aksi takdirde tacirin işlemle bağlı olmadığı savunmasıyla karşı karşıya kalabilir. Ticari temsilciye bu hususta açık bir yetki verildiği hususunu, söz konusu vakiya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine haklar çıkararak işlemin karşı tarafı ispat yükü altında olacaktır (HMK 190/1)⁴⁰. Çünkü yasal düzenlemeden karine olarak ticari temsilcinin bu işlemleri yapamayacağı sonucu çıkar.

TBK 548/2 çerçevesinde tartışılacak en önemli konu, taşınmaz kavramının ne anlama geldiği ve “bir hak ile sınırlandırılmaz” ifadesiyle sadece aynı hakların mı kastedildiği yoksa bununla birlikte şahsi hakların da bu sınırlama içinde yer alıp almayacağı hususudur. Taşınmaz kavramının içeriği evleviyetle TMK 704’deki taşınmaz mülkiyetinin konusuna göre tayin edilecektir⁴¹. Bu açıdan söz konusu düzenlemede geçen arazi, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ile kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler taşınmaz kavramı içinde değerlendirilir. Keza TTK 936 uyarınca sicile kayıtlı olup olmadıklarına bakılmaksızın bütün gemiler taşınır eşya niteliğinde kabul edildiğinden, TBK 548/2’deki

⁴⁰ Nitekim söz konusu kanuni sınırlamanın, sadece tacir ve ticari temsilci arasındaki iç ilişki yönünden değil, aynı zamanda bundan haberi olmayan iyiniyetli üçüncü kişilere karşı da geçerli olduğu yönünde bkz. **Schröder**, Schlegelberger HGB, § 49, Rn. 11; **Şener**, s. 213.

⁴¹ Doktrinde taşınmaz ibaresinin geniş yorumlanması gerektiği hususunda bkz. **Şener**, s. 214.

sınırlamaya tabi değildirler⁴². Düzenlemede geçen taşınmazlar her şeyden önce, ticari işletmeye özgülenen ve tacirin üzerinde tasarruf yetkisinin bulunduğu taşınmazlardır. Keza bu çerçevede ticari işletmeyle alakası olmayan yani işletmenin unsurları arasında bulunmayan tacire ait taşınmazlar ile ticari işletmenin işletilmesinde kullanılan ancak mülkiyeti üçüncü kişilere ait taşınmazlar üzerinde ticari temsilcinin herhangi bir işlem yetkisi bulunmamaktadır⁴³.

TBK 548/2'de ticari temsilcinin işletmeye ait taşınmazları devredemeyeceği ve bir hak ile sınırlanamayacağı düzenlendiğinden, işletmeye yeni taşınmazlar almak ya da işletme lehine üçüncü kişilerin taşınmazları üzerinde aynı haklar kurmak söz konusu kanuni sınırlamaya dâhil değildir⁴⁴. Ayrıca doktrinde ticari işletmenin konusu taşınmaz alım-satımı ise, söz konusu kanuni sınırlamanın yine geçerli olmayacağı ve ticari temsilcinin böyle durumlarda, TBK 548/2'deki yasal sınırlamaya takılmadan işlem yapabileceği kabul edilmektedir⁴⁵.

Her ne kadar TBK 548/2'de taşınmazların bir hakla sınırlanamayacağı vurgulanmışsa da, söz konusu düzenlemede hakkın niteliği hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Doktrinde TBK 548/2'de geçen hak kavramı, çoğunlukla aynı hak olarak anlaşılmaktadır⁴⁶. Kanaatimizce de düzenlemede geçen hak kavramı ile aynı hak anlaşılmalıdır; fakat bunun kanunda açıkça belirtilmesi de şüphesiz isabetli olurdu. Kira gibi şahsi haklar, tapuya şerh edilse bile bu kapsamda değerlendirilemez⁴⁷. Ancak belirtmek gerekir ki, doktrinde şahsi hak niteliğinde olmasına rağmen taşınmaz satış vaadi, alım,

⁴² Uçaklar yönünden de benzer değerlendirme için bkz. **Şener**, s. 215.

⁴³ Bu açıdan bkz. **Kırca**, s. 116, dn. 67.

⁴⁴ Benzer şekilde karşı. **İmregün**, Oğuz: Kara Ticaret Hukuku Dersleri, 9. Bası, GÜR-AY Matbaası, İstanbul 1991, s. 123; **Kırca**, s. 120-121. Alman hukuku yönünden karşı. **Riehm**, JuS Lern-CD, Rn. 31.

⁴⁵ **İmregün**, s. 123; **Kırca**, s. 118; **Arkan**, s. 187; **Şener**, s. 222; **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 740-741.

⁴⁶ Nitekim bu hususta karşı. **Kırca**, s. 119; **Arkan**, s. 186; **Şener**, s. 216; **Bilgili/Demirkapı**, s. 74. Ancak doktrinde aynı hak niteliğinde olmasına rağmen işletme için bankadan kredi aldığı durumlarda işletme rehni sözleşmesi yapabileceği de ileri sürülmektedir. Bu görüş için bkz. **Kırca**, s. 114; **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 739.

⁴⁷ Bu yönde bkz. **Şener**, s. 216. İsviçre hukukunda kira ilişkilerinde de açık yetkilendirmenin gerektiği yönünde bkz. **Jermini/Vanotti**, OFK, s. 1231, Rn. 7. Ayrıca doktrinde borçlandırıcı işlem niteliğinde olsa bile, sonrasında tasarruf işlemi yapma borcu yükleyen taşınmaz satış vaadi sözleşmelerinin de ticari temsilci tarafından yapılamayacağı ifade edilmektedir. Bu görüş için bkz. **Pulaşlı**, s. 17.

ön alım, geri alım gibi ileride taciri taşınmazın devri yükümlülüğü altına sokacak işlemlerin de ticari temsilci tarafından yapılamayacağı ifade edilmektedir⁴⁸.

Ticari temsilcinin yapamayacağı işlemler, kanunda taşınmazlara özgü olarak tayin edilmişken, doktrinde söz konusu düzenlemede yer almayan bazı durumların da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda özellikle ticari temsilcinin, işletmenin hukuki yapısıyla ilgili temel işlemleri gerçekleştiremeyeceği belirtilmektedir. Bu işlemlere örnek olarak, işletmenin devri, kiralanması, faaliyetinin durdurulması, ticaret unvanının ve işletme konusunun değiştirilmesi, işletme sahibinin iflasının istenmesi, iflasın ertelenmesi, konkordato teklifinde bulunulması, ticaret ortaklıkları bakımından şirketin feshi, sermaye artırımı veya azaltılması, ortağın şirketten çıkarılması ya da yeni ortak kabulü bu minvalde zikredilmektedir⁴⁹. Görüldüğü üzere kanunda yer almasa bile söz konusu yasağın amacına uygun benzer durumların da ticari temsilci tarafından yapılamayacağı kabul edilmektedir. Şüphesiz bu yönde bir kabul, hem TBK 548/2'deki yasağa hem de tacirin korunmasına hizmet etmektedir. Ancak ne var ki, kanun koyucu ticari temsilcinin yapamayacağı işleri sadece taşınmazın devri ve bir hakla sınırlanması bağlamında ele almıştır. Hal böyleyken, kanunda yasak olarak belirtilmemesine rağmen, doktrinde yapılamayacak işler arasında sayılan bir işlemin ticari temsilci tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, üçüncü kişinin iyiniyete dayanarak söz konusu işlemin geçerli olduğu iddiası ne olacaktır? Başka bir deyişle üçüncü kişi, kanunda bu yönde bir yasaklayıcı hükmün bulunmadığını iddia ederek söz konusu işlemin geçerliliğini ileri sürebilecek midir?

Mevcut düzenlemeler çerçevesinde bu yönde bir iddia, kanunun lafzına uygundur. Zira hukukta açıkça yasaklanmamış bir durumun, serbest olduğu sonucu çıkar. Bu yüzden kanaatimizce kanunda yazmayan fakat doktrinde ticari temsilcinin yapamayacağı türden kabul edilen işlemler yönünden de kanuni düzenlemeye ihtiyaç vardır. Aksi takdirde kanunun yasaklamadığı bir durumu yorum yoluyla kabul etmek, izaha muhtaç durumlar ortaya çıkarır. Hukuki belirlilik ve önceden öngörülebilirlik, hukuk devleti olmanın temel prensiplerinden biridir (AY 2/2). Dolayısıyla temsil ilişkisi kapsamında işle-

⁴⁸ Bu doğrultuda bkz. **Kırca**, s. 119; **Şener**, s. 218-219; **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 740.

⁴⁹ Bkz. **Uluslan**, s. 652-653; **Kırca**, s. 126-128; **Şener**, s. 206-211; **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 741-742; **Arkan**, s. 186. *Pulaşlı*, bu tarz temel işlemleri ticari temsilcinin özel yetki ile dahi yapamayacağı görüşündedir. Bkz. **Pulaşlı**, s. 18.

min karşı tarafının ticari temsilcinin yapamayacağı işlemleri önceden bilmesinde fayda vardır. Bu da ancak söz konusu işlemlerin yapılamayacağını en azından uygulayıcılara yorum yapacak düzeyde kanuna almakla mümkün olur. Nitekim bu hususta ilgili maddeye örneğin “işletmenin yapısını etkileyen temel işlemler” şeklinde bir ifade eklenebilir. Hiç olmazsa bu şekilde söz konusu ibareyle doktrinde zikredilen durumların, uygulayıcılar tarafından kabul edilmesine yasal bir dayanak oluşturulmuş olur. Şu hususu da belirtmekte fayda vardır. Bu sorun sadece bizim hukukumuzda özgü değildir. Alman ve İsviçre hukukunda da yasal düzenleme bizdekine paralel olup (karş. HGB § 49/2; OR Art. 459/2), doktrinde ticari temsilcinin yapamayacağı işlemler sadece taşınmazlar çerçevesinde ele alınmamakta, bizdeki gibi daha geniş yorumlanmaktadır⁵⁰.

B. Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin İradi Olarak Sınırlandırılması

Ticari temsilcinin temsil yetkisine getirilen TBK 548/2'deki kanuni sınırlama dışında, temsil yetkisinin iradi olarak sınırlandırılabilmesi de mümkündür. Nitekim bu hususta TBK 549/1 temsil yetkisinin şube işleriyle; TBK 549/2 de birlikte temsil şeklinde sınırlandırılabilmesine olanak tanımıştır. Bu iki durumda temsil yetkisine getirilecek sınırlandırma, ticaret siciline tescil edilmek kaydıyla (TBK 549/3) iyiniyetli üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilecektir. Ticari temsil yetkisine şube işleri ve birlikte temsil dışında getirilecek herhangi bir sınırlandırma ise, ticaret siciline tescil edilse dahi iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm doğurmayacaktır (TBK 549/4). Bahsettiğimiz bu husus, ticari temsilcinin temsil yetkisine dış ilişki yönünden getirilecek sınırlandırmalara ilişkin olup, iç ilişkide elbette bu iki hal dışında getirilecek sınırlandırmalar söz konusu olabilir. Bu sınırlandırmalara aykırı hareket, dış ilişkide geçerli olsa da, iç ilişki yönünden ticari temsilcinin tacire karşı sorumluluğunu ortaya çıkarır⁵¹.

Görüldüğü üzere genel hükümlerdeki düzenlemelerin aksine, kanun koyucu ticari temsilcinin temsil yetkisine getirilecek iradi sınırlamaları son derece dar kapsamda ele almıştır. Gerçekten de adi temsil ilişkisinde TBK 41 ve 42. madde hükümleri uyarınca temsil olunan temsilcinin yetkisini dilediği şekilde sınırlama hakkına sahiptir. Bu kapsamda temsilcinin yetkisi

⁵⁰ Bu doğrultuda bkz. **Riehm**, JuS Lern-CD, Rn. 31.

⁵¹ Bu hususta bkz. **Jermine/Vanotti**, OFK, s. 1231, Rn. 10; **Schwarz**, CHK, s. 716, Rn. 4a, 5; **Graf von Westphalen**, s. 1187; **Fissenewert/Güther**, s. 59; **Kırca**, s. 155; **Şener**, s. 236.

miktar, süre, kişi, işlem türü gibi pek çok açıdan sınırlandırılabilir. Oysa ticari temsilcilikte söz konusu iradi sınırlama sadece yukarıda belirttiğimiz iki halde olasıdır. Bunlar ise gerçek anlamda temsil yetkisinin kapsamına getirilmiş bir sınırlandırma da değildir. Nitekim her iki durumda da temsil yetkisinin içeriğinden ziyade, kullanım şeklinde bir değişiklik söz konusu olmaktadır. Ticari temsilcinin temsil yetkisi bu iki hal dışında iradi olarak sınırlandırılacak olursa, bu sınırlandırmalar üçüncü kişilere karşı ancak söz konusu sınırlandırmayı bildikleri ispat edilmek suretiyle hüküm ifade edecektir. Nitekim kanun koyucu bu yönde yapılacak tescilin de üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldırmada herhangi bir fonksiyona sahip olmayacağını belirtmiştir.

C. Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Kapsamının Belirlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

TBK 548/1’de ticari temsilcinin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya ve onun adına işletmenin amacına giren her türlü işlemleri yapmaya yetkili kılındığı hükme bağlanmıştır. Bu düzenleme, ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamını ve yapılan işlemin akıbetini belirleme bakımından fevkalade önemlidir. Çünkü ticari temsilcinin yapabileceği işlemlerin ve bu işlemlerden tacirin sorumlu olup olmayacağını belirlenmesinde, söz konusu düzenleme hareket noktasını oluşturur. Bu açıdan TBK 548/1’de ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı bağlamında iki önemli unsur karşımıza çıkmaktadır: “Üçüncü kişinin iyiniyeti ve yapılan işlemin işletme amacına girmesi”. Şimdi bu iki kavramın ne anlama geldiği ve nasıl yorumlanması gerektiği üzerinde duracağız.

1. Tacirin Ticari Temsilcinin Yapmış Olduğu İşlemlerle Bağlılığı Açısından İşlemin Karşı Tarafının İyiniyetli Olup Olmamasının Rolü

Kanun koyucuyu TBK 548/1’de iyiniyetli üçüncü kişilerle yapılacak işlemlerde ticari temsilciyi yetkili kılmıştır. Bu açıdan ticari temsilciyle işlem yapan üçüncü kişilerin iyiniyetli olmaması, gerçekleştirilen işlemde ticari temsilciyi yetkisiz kılar. Dolayısıyla tacirin söz konusu işlemle bağlı olmadığı iddiası gündeme gelebilir. Görüldüğü üzere ticari temsilcinin temsil yetkisi kapsamında yapacağı işlemlerde, tacirin söz konusu işlemle bağlı olup olmadığı hususu, işlem yapılan üçüncü kişilerin iyiniyetli olup olmamasıyla yakından bağlantılıdır. O halde TBK 548 hükmü çerçevesinde ticari temsilcinin yapmış olduğu işlemle tacirin bağlı olup olmadığını tayin eder-

ken göz önünde bulundurulacak hususlardan biri de, üçüncü kişilerin iyiniyetli olup olmadıklarıdır.

a. İyiniyet Kavramı

Gündelik hayatta kullanılan iyi niyet ifadesi⁵² ile hukuki anlamda kullanılan iyiniyet terimi aynı anlamı karşılamaz. Hukuki anlamda iyiniyet, dayanağını TMK 3'ten alan ve en genel anlamıyla hakların kazanılmasında rol oynayan ve hukuken mazur görülebilen bir bilgisizlik halini ifade eder⁵³. Gerçekten de herhangi bir hak kazanılırken, o hakkın doğumu ve kazanılması için zorunlu olan şartların meydana gelmiş olması gerekir. Bu çerçevede bir hakkın doğumu ve kazanılması için olayda bulunması gereken zorunlu unsurlardan birinin varlığı veya yokluğu hususunda kişide hukuken mazur görülebilen bilgisizlik hali iyiniyet kavramıyla açıklanır⁵⁴. İyiniyetin temelinde bir kimsenin dürüst, doğru ve namuslu davranması yatmaktadır⁵⁵. Bir kimse bildiği hukuki engelin eksikliğine rağmen hak iktisap etme çabasında bulunursa doğruluk içinde ve dürüstçe hareket etmemiş olur.

TMK 3/1 uyarınca kanunun iyiniyete hukuki bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır. Söz konusu düzenlemenin ikinci fıkrasına göre ise, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz. Görüldüğü üzere hakların kazanılmasında rol oynayan iyiniyet kavramına dayanabilmek için her şeyden evvel, bu kavrama kanunda bir hukuki sonuç bağlanmış olması gerekir. O halde iyiniyet, hak iktisabında her durumda dayanılacak bir olgu değil-

⁵² Gündelik hayatta kullanılan iyi niyet terimi, herhangi bir kimse veya konuda hiçbir kötü düşünce beslememe anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda bkz. TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim: 15.07.2021.

⁵³ Burada kişideki bilgisizlik haline ilişkin hukuken mazur görülebilen vurgusu, iyiniyetin durumun özelliklerine göre kişide aradığı gerekli özeni gösterme hususuyla bağlantılıdır. Çünkü TMK 3/2 uyarınca durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse de iyiniyet iddiasında bulunamamaktadır. O halde somut olayda kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimseyi hukuk düzeni iyiniyet noktasında mazur görmemektedir. Ayrıca karşı. **Oğuzman, Kemal/Barlas**, Nami: Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 237-238, No. 808; **Antalya, Gökhan/Topuz**, Murat: Medeni Hukuk: Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri, 2. Basiya Ek 2. Tıpkı Basım, Legal Yayınevi, İstanbul 2018, s. 331; **Altaş**, Hüseyin: Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 317.

⁵⁴ İyiniyet kavramı ile ilgili olarak bkz. **Dural, Mustafa/Sarı**, Suat: Türk Özel Hukuku Cilt I, 8. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2013, s. 222, No. 1194 vd.; **Altaş**, s. 311 vd.

⁵⁵ Bu hususta bkz. **Oğuzman/Barlas**, s. 236, No. 806.

dir⁵⁶. Bu bağlamda kanun koyucunun, ticari temsilciliğe ilişkin düzenlemelerde iyiniyet kavramına birden fazla yerde hüküm ve sonuç bağladığı görülmektedir (TBK 548/1, 549/3-4, 550/2)⁵⁷.

Maddi hukuk yönüyle hakların kazılmasına hizmet eden iyiniyet kavramı, usul hukuku boyutuyla da kanuni bir adi karine olarak kabul edilmektedir⁵⁸. Bu açıdan bir kimsenin iyiniyetli olmadığı hususu, aksi ileri sürülüp ispat edilebilir bir vakiadır. Ancak yasal olarak iyiniyet iddiasında bulunan kimsenin, bu durumunu ispat etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Çünkü söz konusu karine, iyiniyet iddiasında bulunan lehine getirilmiş olduğundan, aksini iddia eden kimse, karşı tarafın iyiniyetli olmadığını ispat yükü altındadır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, iyiniyet ile müspet vukuf (bilme) aynı kavramlar değildir. İyiniyet kavramı, bilmenin yanında gereken özen gösterildiğinde bilebilecek olmayı da kapsadığı için müspet vukufa göre daha geniş bir durumu ifade eder. Kanun koyucu, TBK 548'de üçüncü kişilerin iyiniyetine vurgu yaptığı için, bu durum hem bilmeyi hem de gerekli özen gösterilseydi bilebilecek durumda olmayı kapsar⁵⁹.

b. İşlemin Karşı Tarafının İyiniyeti Açısından Tacir Sıfatına Sahip Olup Olmamasının Önemi

Ticari temsilcinin yapabileceği işlemler bakımından karşı tarafın iyiniyetli olması söz konusu işlemin geçerliliği açısından önem taşımaktadır. Yukarı da ifade ettiğimiz üzere TBK 548/1 hükmü, ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamını tayin ederken, karşı tarafın iyiniyetli olması durumu dikkate alarak bir düzenleme getirmiştir. Gerçekten de ticari temsilcinin gerçekleştirmiş olduğu bir işlemde eğer karşı taraf iyiniyetli değilse, tacir söz konusu işlemin kendisini bağlamadığı ileri sürülebilir. Ancak karşı tarafın iyiniyetli olmadığı hususu da, temsil olunan tarafından ileri sürülüp ispat edilecek bir olgudur.

⁵⁶ Benzer şekilde bkz. **Oğuzman/Barlas**, s. 241, No. 819-821; **Antalya/Topuz**, s. 326; **Dural/Sarı**, s. 224, No. 1199.

⁵⁷ İyiniyetin ticari hayatın hızlı ve güvenli bir şekilde akmasında rolü olduğu yönünde bkz. **Antalya/Topuz**, s. 326.

⁵⁸ Bu yönde bkz. **Antalya/Topuz**, s. 323-324, 351-352; **Altaş**, s. 343-344. İyiniyetin karine olmadığı sadece ispat yükünün taraflar arasında dağılımını sağlayan özel bir ispat hükmü olduğu yönünde bkz. **Oğuzman/Barlas**, s. 246, No. 840.

⁵⁹ Benzer görüşte bkz. **İnceoğlu**, M. Murat: Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul 2009, s. 184. Bu tarz yorumu, hem TMK 3/2 hem de basiretli tacir gibi davranma yükümü desteklemektedir.

Tacir olmanın en önemli hüküm ve sonuçlarından birisi de, bu kimse-lerin ticaretine ait her türlü faaliyetlerinde basiretli iş adamı⁶⁰ gibi davranma yükümlülüğü altında bulunmasıdır (TTK 18/2). Bu düzenlemeyle tacirlerden ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde aynı ticaret dalında faaliyet gösteren öngörülü ve tedbirli bir tacirden beklenen özen yükümünü göstermesi beklenmektedir. Bu açıdan basiretli iş adamı gibi davranma yükümü, tacirlere objektif bir özen ölçütü getirmektedir⁶¹. Bu yükümlülük bakımından söz konusu ilkenin, tacirlerin kendi faaliyet gösterdiği alana ilişkin mi yoksa sahip olduğu işletmenin faaliyet alanı dışındaki işlemler açısından da mı geçerli olup olmayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır⁶². Fakat kanun koyucu, TTK 18/2'de "ticaretine ait bütün faaliyetlerinde" ibaresini kullanarak, basiretli iş adamı gibi davranma yükümünün sadece tacirin kendi faaliyet alanıyla sınırlı olduğu esasına vurgu yapmıştır.

Ticari temsilcinin işlem yaptığı karşı taraf tacir sıfatına sahip veya tacir gibi sorumlu olan kimselerdense, TBK 548/2'deki iyiniyetli olma kriterini uygularken, bu kişilerin TTK 18/2'deki basiretli iş adamı gibi davranma yükümü altında olduğu hususunu da dikkate almak gerekir. Başka bir deyişle

⁶⁰ Kanaatimizce kanunda iş adamı terimi yerine tacir kavramının tercih edilmesi daha isabetli olurdu. Nitekim TTK'nın sisteminde ticaretle uğraşan kimseler, tacir ve esnaf şeklinde bir ayrıma tabi tutulmuştur. İş adamı, her ne kadar sözlük anlamıyla kazanç sağlamak amacıyla ticaret ve sanayiye yatırım yapan kişi olarak tanımlanmışsa da, günlük hayatta büyük çapta ticaretle uğraşan kimseleri ifade etmek için de kullanılmaktadır. Oysa tacirlerin tamamı bu ölçüde bir ticari faaliyet yürütmemektedir. Haliyle günlük hayatta iş adamı kavramı içinde zikredilemeyecek tacir sıfatına sahip pek çok ticaret erbabı bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu yükümlülük açıklanırken, tacirlerin herhangi bir kişi gibi değil aynı ticaret dalında faaliyet yürüten öngörülü ve tedbirli bir tacir gibi hareket etmesi vurgulanmaktadır.

⁶¹ Bu yönde bkz. Arkan, s. 147; Şener, Oruç Hami: Ticari İşletme Hukuku, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 191; Bahtiyar, s. 118; Kızır, Mahmut: "Yargıtay Kararları Işığında Basiretli İşadamı Gibi Hareket Etme Yükümlülüğünün Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanmasına Etkisi", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 2, Yıl: 2011, s. 252. Bu hususta ayrıca bkz. "Basiretli bir iş adamı gibi davranma yükümü aslında objektif bir özen ölçüsü getirmekte ve tacirin ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde, kendi yetenek ve imkânlarına göre ondan beklenebilecek özeni değil aynı ticaret dalında faaliyet gösteren tedbirli ve öngörülü bir tacirden beklenen özeni göstermesinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır." 15. HD. 19.04.2018, 17/1642 (Lexpera İçtihat Veritabanı).

⁶² Arkan'a göre basiretli iş adamı gibi davranma yükümü, tacir hangi alanda faaliyet gösteriyorsa o alan için geçerli kabul edilmelidir (Arkan, s. 147). Kızır'e göre ise söz konusu düzenlemede geçen ticaretine ait bütün faaliyetler ifadesi sadece kendi uğraş konusu olarak anlaşılmalıdır; ticari işletmenin konusuyla ilgili olmayan bir ticari iş yapan tacir için de basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü bulunmalıdır (Kızır, s. 253).

tacir olmayan kimseler iyiniyete dayanarak hak kazanırken, ortalama bir kimsenin göstermesi gereken özeni aranırken, tacir olanların kendisiyle aynı dalda faaliyet gösteren tedbirli ve öngörülü bir tacirden beklenecek ölçüde bir özen göstermesi dikkate alınacaktır⁶³.

Basiretli iş adamı gibi davranma yükümünün, iyiniyet kurallarına dayanırken özellikle mazur görülebilir bilgisizlik noktasında, tacir olmayanlara göre tacirler yönünden daha ağır bir özen ölçüsü getirdiği söylenebilecektir. Bu bağlamda pek çok olayda tacir olmayanlar açısından mazur görülebilecek bilgisizlik veya yanlış bilme hali, tacirler bakımından mazur görülemeyecektir⁶⁴. Dolayısıyla ticari temsilcinin temsil yetkisi kapsamında gerçekleştireceği işlemler açısından, tacir sıfatına sahip işlemin karşı tarafının iyiniyet iddiası ya da daha doğru bir ifadeyle “yapılan işlemin temsil yetkisinin kapsamında olmadığını bilmiyordum iddiası”, TTK 18/2 çerçevesinde incelenmelidir.

c. İşlemin Karşı Tarafının İyiniyet İddiasında Bulunamayacağı Haller

aa. Kanuna Uygun Yapılan Sınırlandırmanın Ticaret Siciline Tescili

Ticari temsilcinin temsil yetkisine iradi olarak getirilecek sınırlandırmaları kanun koyucu, sadece şube işleri ve birlikte temsil çerçevesinde ele almıştır. Gerçekten de Türk Borçlar Kanunu'nun 549. maddesinin bir ve ikinci fıkralarında ticari temsilcinin temsil yetkisinin sadece şube işleri ve birlikte temsil kaydıyla sınırlandırabileceği belirtilmiştir. Bu sınırlandırmaların ise iyiniyetli üçüncü kişilere karşı geçerliliği, ticaret siciline tescil edilmesi şartına bağlanmıştır (TBK 549/3). Bu iki hal dışında tacir, şüphesiz ticari temsilcinin temsil yetkisine miktar, konu, kişi işlem türü gibi başka sınırlandırmalar da getirebilir. Başka bir deyişle tacirin, şube işleri ve birlikte temsil dışında ticari temsilciye getirdiği sınırlandırmalar mutlak surette geçersiz değildir⁶⁵. Fakat bu durum, söz konusu sınırlandırmayı bildiği veya bilmesi gerektiği ispatlanan üçüncü kişiler yönünden bir anlam ifade edebilir⁶⁶. Hatta TBK 549/4 uyarınca temsil yetkisine getirilen diğer sınırlan-

⁶³ Benzer şekilde bkz. **Kızır**, s. 256.

⁶⁴ **Kızır**, s. 257. Ticari ilişkilerde iyiniyet değerlendirmesinde ticari hayatın gerektirdiği özenin esas alınacağı yönünde bkz. **Antalya/Topuz**, s. 334.

⁶⁵ Benzer şekilde bkz. **İnceoğlu**, s. 183.

⁶⁶ Bu hususta bkz. **İnceoğlu**, 549.

dırmalar tescil edilmiş olsa bile, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez⁶⁷.

O halde ticari temsilcinin temsil yetkisinin sadece şube işleri ve/veya birlikte temsil ile sınırlandırılması ve bunun da ticaret siciline tescil edilmiş olması, işlemin karşı tarafının iyiniyet iddiasını ortadan kaldıracaktır⁶⁸. Burada tescilin olumlu etkisinden söz edilir. Zira TTK 36/3'e göre üçüncü kişilerin kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenemez.

bb. Taşınmazlara İlişkin Özel Yetkiyi Gerektiren Durumlar

Ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı tayin edilirken, TBK 548/2'de ticari temsilcinin açıkça yetki verilmedikçe taşınmazları devredemeyeceği veya aynı bir hakla sınırlamayacağı düzenlenmiştir. Bu hüküm, ticari temsilcinin temsil yetkisine getirilen kanuni bir sınırlamadır. Bu yüzden bu yasağa yönelik tacirin herhangi bir yere bildirimde bulunmasına veya söz konusu sınırlandırmayı ticaret siciline tescil ettirmesine gerek yoktur. Bu yasak yukarıda da açıklandığı üzere ticari temsilcinin temsil yetkisine getirilmiş tek kanuni sınırlandırmadır. Dolayısıyla ticari temsilci bu türden bir işlem gerçekleştirirken işlemin karşı tarafının ister tacir olsun ister olmasın, mutlaka ticari temsilciye bu yönde açık bir yetki verilip verilmediğini araştırması gerekir. Aksi takdirde bu kimselerin iyiniyet iddiası dinlenmez.

cc. Temsil Yetkisinin Geri Alınması ve Bu Durumun Ticaret Siciline Tescil Ettirilmiş Olması

Ticari temsilcinin atanması bakımından tescil zorunluluğu öngörülmesine rağmen, söz konusu tescil açıklayıcı (bildirici) niteliğe sahiptir. Gerçekten de TBK 547/2'de işletme sahibinin ticari temsilcinin yapmış olduğu işlemlerden sorumluluğu tescile bağlı kılınmamıştır. Bu da göstermektedir ki, ticari temsilcilik ilişkisi temsil olunanın bu yönde açık veya örtülü irade beyanıyla oluşmakta ve tescilin kurucu bir etkisi söz konusu olmamaktadır⁶⁹.

⁶⁷ Aynı yönde bkz. **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 744.

⁶⁸ Resmî sicillerdeki açıklık ilkesi yalnızca sicildeki bilgilere ilişkin olmasına rağmen, ticaret sicili açısından kanun koyucu, sicilin içeriğinin yanında sicildeki açıklamaların dayandığı belgeleri de üçüncü kişilerin bilgisine açık tutmuştur. Dolayısıyla ticaret sicili açısından üçüncü kişilerin iyiniyeti kapsamında bilme yükümlülüğünün sadece sicil kayıtlarıyla sınırlı olmayıp, sicildeki açıklamaların dayandığı belgelere ilişkin de olduğu hususunda bkz. **Altaş**, s. 319.

⁶⁹ "...Ticari bir işletmeye ticari mümessil tayini için bir şekil şartı yoktur. Ticari mümessilin tayininin ticaret siciline tescili kurucu (ihdas) nitelikte değildir..." 12. HD, 13.12.2004, 20223/25624 (Lexpera İçtihat Veritabanı).

Ticari temsilcilik ilişkisinin sona erme hallerinden biri de temsil yetkisinin geri alınmasıdır. Zira TBK 554/1’de temsil olunanın temsil yetkisini her zaman geri alabileceği düzenlenmiştir. Ticari temsilcilik ilişkisinin ortaya çıkmasındaki gibi sona ermesinde de esasen tescil zorunluluğu yoktur. Başka bir deyişle taraflar arasındaki bu ilişkisi, temsil yetkisinin geri alındığına ilişkin irade beyanının temsilciye ulaştığı andan itibaren sona erer. Temsil yetkisinin geri alınması bakımından kanunda herhangi bir şekil şartı öngörülmemiş olup, tarafların bu yönde şekil serbestine tabi oldukları söylenebilir. Temsil yetkisinin geri alınması, açıkça olabileceği gibi örtülü bir şekilde de yapılabilir. Örneğin ticari temsilciden vekâletnamenin geri istenmesi veya aradaki hizmet sözleşmesinin sona erdirilmesi bu yetkinin örtülü olarak geri alındığı anlamına gelir⁷⁰.

Temsil yetkisinin geri alınması bakımından, kanun koyucu TBK 550/2’de çok önemli bir esas getirmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, temsil yetkisinin sona erdiği ticaret siciline tescil ve ilan edilmedikçe, iyiniyetli üçüncü kişiler yönünden bu yetkinin sona erdiği ileri sürülemez. O halde temsil yetkisi verilirken ticaret siciline tescil edilmemiş olsa bile, üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldırma açısından sona erme durumunun ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi fevkalade önemlidir⁷¹. Şu husus da vurgulanmalıdır ki, söz konusu tescil ve ilan bu yetkinin sona ermesi için gerekli bir koşul olmayıp, sadece üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarını ortadan kaldırma işlevi görür⁷². Dolayısıyla temsil olunan tarafından TBK 550/2’deki yükümlülük yerine getirilmezse, temsil ilişkisinin sona erdiği hususu, sadece bunu bilen ya da bilmesi kendisinden beklenen kimselere karşı ileri sürülebilecektir.

⁷⁰ Söz konusu örnekler için bkz. Şener, s. 417-418.

⁷¹ Burada en önemli nokta, söz konusu yetki verilirken tescil yapılmamış olsa bile, sona erme bakımından üçüncü kişilerin iyiniyeti ortadan kaldırılmak isteniyorsa, tescil ve ilanın yapılması gerektiğidir. Ancak doktrinde sona ermenin tescil ve ilanı, temsil yetkisi verilirken yapılmış tescil bağlı gibi yanlış izlenim uyandıracak yorumlar da yapılmaktadır. Bu yönde bkz. “Buna göre işletme sahibinin ticari temsilcilik verdiği ticaret siciline tescil ettirmesi temsil yetkisinin varlığı ve ticari temsilcinin işletme sahibi adına hukuksal işlemler yapması için zorunlu değildir. Böyle bir tescil yapılmamasına rağmen temsilcinin yaptığı hukuksal işlemlerden işletme sahibi sorumludur. Tescil yapılmışsa, temsil yetkisinin geri alınması tescil ve ilan edilmediği sürece temsil olunan kişi, temsilcinin iyiniyetli üçüncü kişiler yaptığı hukuksal işlemlerden sorumlu olacaktır.” (Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru: “Temsil Yetkisinin Açıklanması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 70 (2), 2021, s. 384).

⁷² Bu yönde bkz. İnceoğlu, s. 546. Geri almaya yönelik tescilin açıklayıcı olduğu yönünde bkz. Schwarz, CHK, s. 718, No. 2; Şener, s. 458.

dd. Ticari Temsilciye Yetki Belgesi Verilmesi ve İşlemin Söz Konusu Yetki Belgesiyle Gerçekleştirilmesi

Temsil ilişkisinin ortaya çıkması için kural olarak temsil olunanın karşı tarafa varması gerekli bir irade beyanına ihtiyaç vardır⁷³. Bu açıdan temsil ilişkisinin doğumu yönünden bu varması gerekli irade beyanını temsilcinin kabul etmesi gerekli olmadığı gibi kendisine kural olarak bir yetki belgesi verilmesi zorunluluğu da bulunmamaktadır⁷⁴. Ticari temsilcilik bakımından ise, kanun koyucu temsil yetkisinin açık veya örtülü olarak verilebileceğini hükme bağlamıştır (TBK 547/1).

Her ne kadar hukukumuzda ticari temsil tayini herhangi bir şekle tabi kılınmamışsa da, uygulamada bu yetki daha ziyade yazılı bir vekâletname şeklinde verilmektedir⁷⁵. Türk Borçlar Kanunu'nun 44. maddesinin birinci fıkrasında ise, temsilciye yetki belgesi verilmişse ve yetki sona ermişse, temsilcinin bu belgeyi geri verme yükümlülüğü; ikinci fıkrasında ise temsil olunan ile haleflerinin yetki belgesinin geri verilmesi için gerekeni yapmaları durumunda iyiniyetli üçüncü kişilerin zararını giderme yükümlülüğü düzenlenmiştir. Uygulamada ticari temsilciye verilen yazılı vekâletnameler, TBK 44 kapsamında yetki belgelerindedir. Dolayısıyla ticari temsilci, temsil yetkisini kullanırken bu yetki belgesini işlemin karşı tarafına gösteriyorsa veya işlemi bu yetki belgesini ekleyerek gerçekleştiriyorsa, karşı tarafın söz konusu vekâletnamede getirilen kısıtlamaları bilmeme durumları

⁷³ Doktrinde temsil yetkisinin temsilciye varması gerekli irade beyanı dışında doğrudan üçüncü kişiye yapılacak bildirimle de iyiniyetli üçüncü kişinin bu beyana güveni nedeniyle temsil ilişkisinin ortaya çıkacağı ifade edilmektedir. Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: "Bir Yetki Belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Geri Alınmasında Üçüncü Kişilerin İyiniyetinin Korunması Açısından BK m. 33/II, 34/III ve 37 Karşısında BK m. 36/II'nin Uygulama Alanının Belirlenmesi", Prof. Dr. Haluk Tandoğan'ın Hatırasına Armağan. Ankara 1990, s. 209; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara 2015, s. 436.

⁷⁴ Yetki belgesinin, temsilcinin bu niteliğini işlem yapacağı üçüncü kişilere ispatlaması bakımından önem arz ettiği hususunda bkz. **Bahtiyar**, Mehmet: "Bir Yetki Belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Son Bulması", Makaleler I, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s. 27.

⁷⁵ "...Gerek ticari mümessilin gerekse ticari vekilin temsil yetkisi, işletme sahibinin (tüzel kişiliğe sahip işletmelerde temsile yetkili olanın) tek taraflı hukuki işlemine dayalıdır. Herhangi bir şekil şartına tabi olmamakla birlikte, yasal düzenlemeler çerçevesinde yerleşik uygulamada, işletme sahibinin bu konudaki tek taraflı hukuki işleminin, genellikle yazılı bir vekâletname verilmesi şeklinde tezahür ettiği bilinmektedir..." HGK, 29.11.2006, 12-758/754 (**Şener**, s. 94).

söz konusu olamaz⁷⁶. Hele ki tacir sıfatına sahip olan ve daha tedbirli davranması gereken işlemin karşı tarafının, ticari temsilciye verilmiş olan yetki belgesini incelemeyen işlem yapması, basiretli tacir gibi davranma yükümlüne de aykırılık teşkil eder. Keza TMK 3/2 uyarınca iyiniyet iddiasında bulunan kişinin, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermesi beklenir. Yukarıda da değindiğimiz üzere tacir sıfatına sahip kişilerin, iyiniyet iddiasında kendisinden beklenen özen ölçüsü normal kişilere göre daha ağırdır. Örneğin yetki belgesinde ticari temsilcinin temsil yetkisi 100.000 TL ile sınırlandırılmışsa ve bu belgeyi görüp ona göre işlem yapan kişilerin söz konusu sınırlandırmayı bilmedikleri iddiası dinlenmemelidir. Fakat uyuşmazlık halinde, işlem sırasında yetki belgesinin ibraz edildiği hususunu, temsil olunan konumundaki tacir olan taraf ispat etme yükümlülüğü altında olacaktır (HMK 190/1).

ee. Yetki Sınırlandırılmasının İşlemin Karşı Tarafına Bildirilmiş Olması

Ticari temsilcinin temsil yetkisine getirilen sınırlandırmalar, özellikle kanunda gösterilen haller ile sınırlı değildir. Gerçekten de kanunda yazılı olanlar dışında getirilecek sınırlandırmalar, mutlak surette geçersiz kabul edilmemiş⁷⁷; bu sınırlandırmalardan haberdar olan üçüncü kişilere karşı geçerli kabul edilmiştir. Nitekim kanun koyucu, temsil yetkisine kanunda sayılan haller dışında getirilen sınırlandırmaların, sadece iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğini öngörmüş (TBK 549/4), iyiniyetli olmayan üçüncü kişiler yönünden ise bu sınırlandırmaların ileri sürülmesine cevaz vermiştir.

O halde ticari temsilcinin temsil yetkisine getirilecek sınırlandırmalar, kanunda sayılı hallerle sınırlı değildir. Bu bağlamda özellikle ticari temsilcinin temsil yetkisi, miktar, konu, kişi, işlem türü vs. çeşitli şekilde sınırlandırılmış olabilir. Bu tarz sınırlandırmalar, bunu bilen veya bilebilecek olan üçüncü kişilere karşı geçerli olduğundan, söz konusu sınırlandırmalar işlemin karşı tarafına bildirilmek suretiyle iyiniyet iddiası ortadan kaldırılabilir.

⁷⁶ Ticari temsilcilerin sahip oldukları yetkilerin üçüncü kişilerin bilgisine yetki belgesi vasıtasıyla da ulaştırılabileceği hakkında bkz. **Feyzioğlu**, s. 423. Benzer şekilde *Bahtiyar*, temsil yetkisinin üçüncü kişiye bildirilmesinin bir yolunun da temsil olunanın verdiği yetki belgesinin temsilci tarafından üçüncü kişilere gösterilmesi olduğundan bahsetmektedir. Bu durumda dış temsil yetkisi verilmesi değil, iç ilişkide verilmiş olan temsilin üçüncü kişilere bildirilmesi ve dış yetkiye dönüştürülmesi söz konusu olur. Bu yönde bkz. **Bahtiyar**, Yetki Belgesi, s. 27.

⁷⁷ Bu noktada Alman hukukunda HGB § 50/1 hükmü, Türk-İsviçre hukukundaki durumun aksine temsil yetkisinin üçüncü kişilere karşı sınırlandırılmasını bunların iyiniyetli olup olmadıklarına bakmaksızın, mutlak surette geçersiz kabul etmiştir.

bilir⁷⁸. Bu bağlamda TBK 42/3'te de temsil olunanın verdiği yetkiyi, üçüncü kişilere açık veya örtülü olarak bildirebileceği hükme bağlanmıştır. Keza TBK 41/2'de temsil yetkisinin üçüncü kişiye bildirilmesi durumunda, temsil yetkisinin içeriği ve derecesinin bu bildirimle göre belirleneceği hükme bağlanmıştır⁷⁹. Fakat bu bildirim yapıp yapılmadığı konusunda ispat yükü, söz konusu vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaracak olan temsil olunana ait olacaktır (HMK 190/1). Dolayısıyla bu tarz bildirimlerin yazılı (e-mail, faks, mesaj vs.) şekilde yapılmış olması da temsil olunana ispat kolaylığı sağlayacaktır⁸⁰.

ff. İşlemin Karşı Tarafının Kendisinden Beklenen Özeni Göstermemesi

Türk Medeni Kanunu başlangıç hükümleri kısmında m. 3'te yer alan iyiniyet kuralı, özel hukukun tüm alanlarında geçerli olan ve kendisine hüküm ve sonuç bağlanan tüm durumlarda uygulama alanı bulan temel ilkelere biridir. İyiniyete ilişkin temel kural, kanunun iyiniyete hukuki sonuç bağladığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır (TMK 3/1). O halde iyiniyet kuralı, bu kurala dayanacak kimse açısından varlığı karine olarak kabul edilmiş bir durumu ifade eder. Kanun koyucu iyiniyete ilişkin bu karineyi kabul ederken, her durumda iyiniyete dayanan kimseyi mazur görmemiş; özellikle TMK 3/2'de getirdiği kuralla durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimsenin bu ilkeye dayanamayacağını kabul etmiştir⁸¹.

Bu esas, ticari temsilciyle işlem yapan üçüncü kişiler bakımından da geçerlidir. Gerçekten de durumun gereklerine göre somut olayda kendisinden beklenen özeni göstermeyen işlemin karşı tarafı, ticari temsilcinin yapılan işlemde yetkisiz olduğunu bilmediğini ileri süremeyecektir⁸². Örneğin

⁷⁸ Bu hususta bkz. **Eren**, s. 444

⁷⁹ Bu düzenleme doktrinde bildirim yapılmışsa üçüncü kişi kötünietli olsa bile temsil yetkisi sırf kendisine bildirildiği için korunacağı şeklinde yorumlanmakta ve eleştirilmektedir. Bu bağlamda özellikle madde metnine "üçüncü kişinin iyiniyetli olması" koşulunun eklenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu hususta bkz. **Kılıçoğlu Yılmaz**, s. 383. Kanaatimizce üçüncü kişinin iyiniyetli olmasının aranmasına gerek yoktur. Çünkü temsil yetkisi üçüncü kişiye bildirilirken, bunun içeriği ve derecesi hakkında da bildirim yapılacağından, üçüncü kişi kendisine yapılan bildirim dışındaki işlemler bakımından zaten iyiniyetli olmayacaktır.

⁸⁰ Ayrıca bkz. **İnceoğlu**, s. 182.

⁸¹ Benzer şekilde karşı **Oğuzman/Barlas**, s. 237, No. 808. Bu esasın getirilme nedenlerinden birinin de bir kimsenin bir durumu bildiğini veya bilmediğini ispat etmenin oldukça güç olmasıdır. Bu doğrultuda bkz. **Altaş**, s. 344.

⁸² Burada üçüncü kişiler yönünden gerekli özenin gösterilip gösterilmediğinin, objektif olarak aynı koşullar içinde orta zekalı, makul ve dürüst bir kimsenin göstereceği özen

temsil olunanla ticari temsilci arasındaki hizmet sözleşmesinin sona erdirildiğini bilen üçüncü kişilerin temsil olunan adına işlem yapmaya çalışan ticari temsilcinin temsil yetkisinin bulunup bulunmadığını hususunda gerekli araştırmayı yapması gerekir. Zira böyle durumlarda temsil yetkisinin örtülü olarak geri alınması söz konusudur⁸³. Benzer şekilde ticari temsilcinin kendisine daha önceki işlemlerde sürekli ibraz ettiği yetki belgesini bir sonraki işlemde ibraz etmemesi durumunda işlemin karşı tarafı olan üçüncü kişi, bunun nedeni sorup ona göre hareket etmelidir. Her ne kadar kanun koyucu, bu iki durumda da ticari temsilcinin temsil yetkisinin sona ermenin ticaret siciline tescil edilmedikçe iyiniyetli üçüncü kişilere karşı devam ettiği esasını kabul etse de (TBK 550/2), üçüncü kişilerin iyiniyet noktasında durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni gösterip göstermediği de önem taşımaktadır. Başka bir deyişle ticari temsilcinin temsil yetkisinin sona erdiği fakat sona ermenin tescil ve ilan edilmediği her durumda, özellikle kendisinden beklenen özeni göstermeyen üçüncü kişileri iyiniyetli kabul etmek söz konusu olamaz⁸⁴.

ölçüsü dikkate alınarak hâkim tarafından takdir edileceği belirtilmektedir. Bu yönde bkz. **Altaş**, s. 345. Ancak işlemin karşı tarafının tacir olduğu durumlarda beklenen özen ölçüsü yukarıda da ifade ettiğimiz üzere sıradan bir kimsenin göstereceği ölçünün daha ötesinde, o faaliyet alanında basiretli tacir gibi davranması beklenen kimsenin göstereceği özen ölçüsü düzeyinde takdir edilecektir.

⁸³ Aksi yönde bkz. “Temsil ilişkisinin dayandığı (örneğin vekalet, hizmet sözleşmesinin) sona ermesi, ilke olarak temsil yetkisinin de kendiliğinden sona ermesini gerektirmez. Bu, soyutluk ilkesinin bir sonucudur.” (**Eren**, s. 449). Yazar temel ilişkinin sona ermesinin ilke olarak temsil yetkisini kendiliğinden sona erdirmeyeceğini söylemekle yetinmiş, bu ilkenin istisnalarından bahsetmemiştir. Kanaatimizce temsildeki soyutluk ilkesi, ticari temsilde daha dar olarak yorumlanmalı, özellikle işlemin karşı tarafının çoğunlukla tacir olma sıfatı ve basiretli tacir gibi davranma yükümlülüğü altında olması göz önünde bulundurulmalıdır.

⁸⁴ Yargıtay, üçüncü kişinin iyiniyetine yönelik vermiş olduğu bir kararda kanuni karineyi işletmiş; fakat üçüncü kişinin kendisinden beklenen özeni gösterip göstermediği üzerinde durmamıştır. Bu hususta bkz. “davacı şirket, yönetim kurulunun 05.06.1981 tarih ve 4 sayılı kararıyla davalı S’yi bütün işlerden sorumlu olmak üzere müdür tayin ettiği mübrez karar defteri örneğinden anlaşılmaktadır. Keza anılan karara itiraz eden yönetim kurulu üyelerinin 23.03.1981 de noterden tasdik ettirdikleri vekâletnamede davalı S’ye gerek kendileri gerekse şirket adına her türlü sözleşme akdetmek, borçlanmak, ticari senet keşide etme yetkilerini tanıdıkları gözlemlenmektedir. Nitekim nızalı çek de davalı S tarafından şirket kaşesi altına imza konularak düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu olgular karşısında davalı S’nin niteliği ve yetkileri BK’nun 449-450. maddelerinde (TBK 547-548) belirtilen bir ticari mümessil olduğunun kabulü gerekmektedir. BK’nun 452. maddesi (TBK 550) hükmü uyarınca ticari mümessil tayin edilirken tescil edilmiş olsa bile temsil salahiyetinin geri alındığı zaman keyfiyetin ticaret siciline kaydedilmesi mecburidir. Temsil yetkisinin geri alınması ticaret siciline kayıt ve ilan edilme-

gg. Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisini Açıkça Kötüye Kullanması

TMK 2/2'de düzenlenmiş olan hakkın kötüye kullanılması yasağı, hemen hemen hukukun her alanında uygulama alanı bulan temel ilkelerden birisidir. Söz konusu düzenlemeye göre, bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Her hak, hukuk düzeninin çizdiği sınırlar içinde amacına uygun olarak kullanılmalıdır. Hiçbir hak, o hakkın kötüye kullanılması şeklinde bir yetki içermediğinden, bir hakkın kullanıldığı görüldüğü altında haksız bir davranış gerçekleştirildiğinde, hakkın kötüye kullanılması yasağı devreye girecektir⁸⁵. Hakkın kötüye kullanılması yasağı kapsamında, mutlaka teknik anlamda bir hakkın bulunmasına gerek olmayıp, hukuki kurumların ve bu bağlamda temsil yetkisinin kötüye kullanılması da söz konusu olabilir⁸⁶.

Doktrinde ticari temsilcinin temsil yetkisini kötüye kullanmasının, iki şekilde tezahür edebileceği ihtimalinden bahsedilmektedir⁸⁷. Birincisi ticari temsilci ile işlemin karşı tarafı olan üçüncü kişi arasında hileli bir anlaşma bulunması halidir. Bu olasılıkta ticari temsilci ile üçüncü kişi arasında temsil olunanın çıkarlarının çiğnenmesi bağlamında tam bir işbirliği olduğu ifade edilmektedir⁸⁸. Bu çerçevede üçüncü kişi ile ticari temsilci anlaşarak, ticari temsilcinin temsil yetkisinin yasal kapsamına giren bir işlemi işletme sahibini zarara sokacak şekilde gerçekleştirilmesi durumu söz konusudur⁸⁹. Ni-

---

dikçe bu yetki iyiniyetli üçüncü şahıslar hakkında vakidir. Davalı S'nin azline yönetim kurulunca 29.07.1982 tarihinde karar verilmiş ve nizalı çek 10.11.1982 de yani S'nin temsil yetkisi sona erdikten sonra düzenlenmiş ise de, çekin lehdarı olan davalı Ü kendisinin iyiniyetli olduğunu ve S'nin temsil yetkisinin geri alındığı keyfiyetini bilmediğini savunmaktadır. MK'nun 3/f 1 maddesi (TMK 3) hükmüne göre bir hakkın kazanılması için iyiniyetin arandığı durumlarda asıl olan iyiniyetin varlığıdır. Davalı Ü'nün iyiniyet savunmasının aksi ispat edilmiş değildir. Şu halde BK'nun 425. maddesi (TBK 550) uyarınca davalı S'nin azil keyfiyetinin ticaret siciline tescil ve ilan edilip edilmediği araştırılmak, anılan yasa gereği yerine getirilmiş ise davanın kabulüne, aksi takdirde davalı Ü hakkındaki davanın reddine karar vermek gerekirken, bu nokta üzerinde durulmadan ve alacağı çeke dayanan davalı Ü'nün davacı şirkete borç para verdiğini ayrıca ispat edemediğinden söz edilerek Ü hakkında da davanın kabulü cihetine gidilmesi doğru görülmemiştir..." 11. HD, 19.06.1986, 3324/3676 (**Şener**, s. 464-465).

⁸⁵ Bu hususta bkz. **Dural/Sarı**, s. 242, No. 1250.

⁸⁶ Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014, s. 751, No. 1; **Dural/Sarı**, s. 243, No. 1254.

⁸⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 751, No. 2; **Şener**, s. 317-319.

⁸⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 751, No. 2; **Şener**, s. 318.

⁸⁹ Bu doğrultuda bkz. **Şener**, s. 318.

tekim ticari temsilcinin işletme sahibi adına anlaştığı üçüncü kişiyi lehdar olarak göstererek yüklü miktarda bir kambiyo senedi düzenlemesi hileli anlaşmaya örnek gösterilebilir. Bu olasılıkta üçüncü kişinin iyiniyet iddiasında bulunması söz konusu olamasa da, bu durum temsil olunanın ticari temsilci ile üçüncü kişi arasındaki hileli anlaşmayı ispat etmesine bağlıdır. Temsil yetkisinin hileli anlaşma yoluyla kötüye kullanılması olasılığında, yapılan işlemin ahlaka aykırılık nedeniyle kesin hükümsüz olduğu ifade edilmektedir⁹⁰.

Temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının diğer bir türü olarak üçüncü kişinin ağır kusuruna dayalı olarak kötüye kullanım durumundan bahsedilmektedir⁹¹. Bu olasılıkta ticari temsilci temsil yetkisinin kapsamı içinde hareket etmesine rağmen, bu yetkiyi açıkça işletme sahibinin aleyhine kullanıyorsa ve üçüncü kişi bunu biliyor veya ağır kusuru dolayısıyla bilemiyorsa yine temsil yetkisinin kötüye kullanıldığından söz edilir. Ağır kusur, kast veya ağır ihmal şeklinde ortaya çıkabilir. Kusurun en ağır türü olan kast, hukuka aykırı sonucun bilincinde olmayı ve bu sonucu istemeyi ifade ederken; ağır ihmal, temsilcinin yetkisinin kötüye kullandığı herkesin göstereceği bir dikkat ve özenle anlaşılabilir düzeydeyse ve bu dikkat ve özen gösterilmemişse ortaya çıkar⁹². Temsil yetkisinin üçüncü kişinin ağır kusuruna dayalı olarak kötüye kullanılmasında hakkın kötüye kullanılması yasağına istinaden yetkisiz temsil hükümleri uygulanacaktır⁹³.

Temsil yetkisinin kötüye kullanılması bakımından gerek hileli anlaşma gerekse üçüncü kişinin ağır kusuru halinde, üçüncü kişinin iyiniyet iddiasında bulunması durumunda bunun ispatı oldukça güçtür⁹⁴. Bu açıdan temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı işlemin karşı tarafınca açıkça görülebilir ve

⁹⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 752, No. 2; **Şener**, s. 318.

⁹¹ Bu yönde bkz. **Şener**, s. 319 vd.

⁹² Kusurun türleri ile ilgili kavramlar ile ilgili olarak bkz. **Oğuzman**, Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 528-529.

⁹³ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 759, No. 10; **Şener**, s. 326.

⁹⁴ Bir kimsenin iyiniyetli olmadığı yani kötü niyetli olduğu iddiasının itiraz niteliğinde olduğu ve yargılamanın her aşamasında hâkim tarafından da resen dikkate alınacağı hususu, Yargıtay'ın 14.02.1951 tarih ve 17/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ve sonrasında vermiş olduğu muhtelif dairesel kararlarıyla teyit edilmiştir. Ayrıca bkz. **Oğuzman/Barlas**, s. 248, No. 847; **Antalya/Topuz**, s. 328. Bu açıdan dava dosyasından gerek hileli anlaşma gerekse üçüncü kişinin ağır kusuru anlaşılabilirse, hâkim bunu kendiliğinden dikkate alıp temsil yetkisinin kötüye kullanılması sebebiyle yapılan işlemin taciri bağlamadığına her zaman karar verebilecektir. Benzer yönde değerlendirmeler için bkz. **Antalya/Topuz**, s. 353.

anlaşılabilir durumdaysa, doktrinde temsil olunanın buna dayanabileceği ifade edilmektedir⁹⁵.

2. Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Kapsamı Açısından İşletme Amacı

Türk Borçlar Kanunu'nun 548. maddesinin birinci fıkrasında ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı tayin edilirken, ticari temsilcinin işletme amacına giren her türlü işlemi yapabileceğinden bahsedilmiştir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, söz konusu düzenleme mehzadan farklı bir şekilde tercüme edilmiştir. Çünkü İsviçre hukukunda bu düzenlemeye karşılık gelen OR Art. 459/1'de "işletme amacının beraberinde getirebildiği hukuki işlemler" ifadesi kullanılarak, ticari temsilcinin yapacağı işlemlerle işletme konusu arasında bağlantı kurulmak istenmiştir⁹⁶. O halde ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı bakımından TBK 548/1'deki işletme amacıyla neyin kastedildiğini ortaya koymak gerekir.

a. İşletme Amacı Kavramının Anlamı

TBK 548/1'de anlamını bulan "işletme amacı" ile şüphesiz kazanç elde etme unsuru kastedilmemektedir. İster ticari işletme olsun isterse de esnaf işletmesi, iktisadi anlamda işletmelerin tümünde dernek ve vakıflarda olduğu gibi ideal bir amaç uğruna bir araya gelme gayesi bulunmamaktadır. İşletmelerde ve dahi şirketlerde ticari hayatın doğası gereği yapılan faaliyetler, ekonomik olup kazanç elde etme amacına yöneliktir. Bu durumda ticari temsilcinin kazanç elde etme amacıyla hareket ettiği her türlü işlemlerin temsil yetkisi kapsamında olduğu söylenebilir mi? Bu soruya olumsuz cevap vermek gerekir. Çünkü söz konusu düzenlemede geçen işletme amacıyla kastedilen aslında işletmenin konusudur. İşletme konusu tayin edilirken, tacirin görüş ve düşüncelerine göre değil, objektif olarak hareket etmek icap eder⁹⁷. İşletme konusu ise, işletme amacının gerçekleştirilmesi için kulla-

⁹⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 354, No. 4. "Öte yandan, temsil yetkisinin kötüye kullanılmasından söz edebilmek için birinci koşul temsilcinin temsil yetkisinin bulunmasına ilişkindir. İkinci koşul ise, dış temsil yetkisinin temsilci tarafından temsil olunanın irade beyanına ve çıkarına (menfaatine) aykırı biçimde kullanılmasıdır. Temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının üçüncü koşulu da temsilin yapıldığı üçüncü kişinin Medeni Yasanın 3. maddesi anlamında iyi inançlı olmamasıdır. Üçüncü kişinin duruma göre, temsilcinin görevlerine aykırı biçimde davrandığını bildiği ya da bilmesi gerektiği hallerde, iyi inanç ileri sürülemeyeceğinden bu kişi yasal korumadan yararlanamayacaktır." 1. HD, 18.10.1991, 12317/11703 (Lexpera İçtihat Veritabanı).

⁹⁶ Benzer şekilde karşı. **Şener**, s. 141 vd.

⁹⁷ **Feyzioğlu**, s. 415.

nılan yöntem olup, işletmeden işletmeye farklılık gösterir⁹⁸. Örneğin tekstil firmasının kazanç elde etmek için seçmiş olduğu yöntem tekstil ürünlerinin alım satımı iken, bir seyahat firmasının kazanç elde etmek için seçmiş olduğu yöntem, kişilerin belli bir bedel karşılığında bir yerden bir yere taşınması olarak karşımıza çıkar. Öte yandan Ticaret Sicil Yönetmeliği'nin 50. maddesinin 1. fıkrası c bendi uyarınca gerçek kişilere ait ticari işletmelerde ticaret siciline tescil yapılırken işletme konusu da yer almalıdır. TTK 36/3'deki tescilin olumlu etkisi neticesinde üçüncü kişiler kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerini ileri süremezler. Dolayısıyla ticaret siciline tescil edilen işletme konusu dışına çıkılarak yapılan işlemlerde, üçüncü kişi söz konusu işlemin işletme konusunun dışına çıkılarak yapıldığını bilmediğini ileri süremeyecek ve üçüncü kişinin bu yöndeki iyiniyet iddiaları da herhangi bir etki doğurmayacaktır⁹⁹.

Ticari temsilcinin temsil yetkisinin tayininde sadece işletme konusuyla doğrudan değil aynı zamanda dolaylı bağlantısı bulunan işlemlerin de temsil yetkisinin kapsamında olduğu ileri sürülmektedir¹⁰⁰. Ayrıca ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamına dahil olup olmaması açısından yapılan işlemin, işletme sahibi yararına veya işletmenin alışlagelmiş işlemlerinden olmasına da gerek yoktur¹⁰¹.

b. Ticaret Ortaklıkları Bakımından İşletme Amacının Tespiti

Ticaret ortaklıkları bakımından işletme amacını değerlendirirken, her bir ortaklık yönünden işletme amacının ne olduğuna ayrı ayrı bakmak gerekir. Bu bağlamda kolektif ortaklık ile komandit ortaklık bir ticari işletme işletmek amacıyla kurulmaktadır (TTK 211/1, 304/1). Dolayısıyla bu tür ortaklıklara atanacak ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı tayin edilirken bu ortaklıklara ait işletmelerin faaliyet alanına bakmak gerekir. Ayrıca kanun koyucu, bu iki tip ortaklık bakımından esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde işletme konusunun şirket sözleşmesinde yer almasını da arzu etmiştir (TTK 213/1-d, 305/1). Bu düzenlemeler birlikte ele alınırsa kolektif ve komandit ortaklıkta şirket sözleşmesinde yer alacak işletme konusu ile bu tür şirketlerin sahip oldukları ticari işletmelerin faaliyet alanları

⁹⁸ Nitekim bu hususta bkz. Şener, s. 141, dn. 293. İşletme konusunun şirketler yönünden faaliyet alanı olarak anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Uzunalli, Sevilay: Anonim Şirkette İşletme Konusu, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 5.

⁹⁹ Aynı şekilde bkz. Kaya, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 741.

¹⁰⁰ Bu yönde bkz. Schwarz, CHK, s. 715, No. 2; Jermini/Vanotti, OFK, s. 1230, No. 3; Kirca, s. 107; Şener, s. 142; Kaya, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 739.

¹⁰¹ Bu doğrultuda bkz. BGE 95 II 442 E. 3 (<https://www.swisslex.ch/>).

örtüşmelidir. Başka bir deyişle şirket sözleşmesinde gösterilecek işletme konusunun, bu ortaklıkların sahip olduğu ticari işletmenin faaliyet alanıyla örtüştüğü ölçüde somutlaştırıldığı ve esaslı noktalarının belirlendiği ileri sürülebilir¹⁰². Eğer şirket sözleşmesinde gösterilen işletme konusu ile kolektif ve komandit şirketlerin işlettiği ticari işletmelerin faaliyet alanı birbirinden farklı ise, kanaatimizce bu şirketlerde ticari işletmelerinin faaliyet alanı dikkate alınarak ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı belirlenecektir.

Anonim ve limited ortaklıklar ise kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilmektedir (TTK 331/1, 573/3). Sermaye şirketi kategorisinde yer alan bu şirketlerin, kolektif ve komandit şirkette olduğu gibi bir ticari işletme işletmesine de gerek yoktur. Keza TTK 339/1-b ile 576/1-b'de sermaye şirketleri açısından da işletme konusunun esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirket sözleşmesinde yer alması öngörülmüştür. Her ne kadar söz konusu düzenlemelerden işletme konusunun somutlaştırılması ve kapsamının belirlenmesi zor olsa da burada dikkate alınması gereken fiilen mümkün ve ciddi olarak amaçlanan bir faaliyetin işletme konusu olarak gösterilmesidir¹⁰³. Başka bir deyişle sermaye ortaklıklarında işletme konusu, hem ticaret sicil müdürünün incelemesi hem de pay sahiplerinin korunması ve üçüncü kişilerin bilgilendirilmesi işlevini yerine getirecek düzeyde gerçeğe uygun bir şekilde somutlaştırılmalıdır¹⁰⁴. Bu bağlamda doktrinde “her türlü endüstriyel üretim”, “her tür hizmet”, “her tür malın üretimi” veya “her türlü ticari işlemi ortaklık adına yapabilecektir” şeklinde muğlak ve belirsiz ifadelerin işletme konusu olarak gösterilemeyeceği ifade edilmektedir¹⁰⁵. Tüm bu açıklamalar ışığında sermaye ortaklıklarında somutlaştırılmış ve gerçeğe uygun bir şekilde faaliyet alanını gösteren işletme konusu, kural olarak bu ortaklıklara atanacak ticari temsilcilerin temsil yetkisinin kapsamını belirlemede önemli bir rol oynayacaktır.

Sermaye ortaklıkları yönünden kanun koyucu, üçüncü kişilerce bilindiği veya bilinebilecek olduğu ispat edilmedikçe¹⁰⁶, şirketi temsile yetkili

¹⁰² Bu hususta karşı. Şener, Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 209.

¹⁰³ Uzunallı, s. 33.

¹⁰⁴ Uzunallı, s. 34. Limited ortaklıklar bakımından somutlaştırma zorunluluğu ve belirsiz konularda ortaklık konusunun belirtilmesinin mümkün olmayacağı hususunda bkz. Şener, Ortaklıklar, s. 680.

¹⁰⁵ Uzunallı, s. 37; Şener, Ortaklıklar, s. 680.

¹⁰⁶ Bu noktada işletme konusu dışında yapılan işlemlerin şirketi bağlayacağı kabul edilirken, anonim ortaklıklarda üçüncü kişilerin iyiniyetinin kaldırılması açısından esas sözleşmede gösterilen işletme konusunun ticaret siciline tescil edilmiş olması, tescilin olumlu etkisinden yararlanmayacaktır. Nitekim TTK 354/1'de işletme konusu, tescilin

kimselerin işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin de şirketi bağlayacağını öngörmüştür (TTK 372/2, 629/1)¹⁰⁷. Şüphesiz söz konusu düzenlemede geçen temsile yetkili kimselerin kapsamına ticari temsilci girmemektedir. Zira TTK 370/1'de esas sözleşmede aksi öngörülmemiş veya yönetim tek kişiden oluşmuyorsa temsil yetkisinin çift imza kullanılmak üzere yönetim kuruluna ait olduğu; TTK 370/2'de ise yönetim kurulunca temsil yetkisinin bir veya daha fazla murahhas üyeye veya en az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisine sahip olması kaydıyla müdür olarak üçüncü kişiye devredilebileceği belirtilmiştir. O halde TTK 370 hükmünde sayılmayan ticari temsilcinin bu hükmü tamamlayan 371. maddesinde belirtilen temsile yetkili kimselerden olmadığı açıktır. Fakat doktrinde korunan menfaat benzerliği dikkate alınarak, sermaye ortaklıklarına atanan ticari temsilcilerin işletme konusu dışına çıkararak yaptıkları işlemlerin de, TTK 371/2 uyarınca kural olarak ortaklığı bağlaması gerektiği savunulmaktadır¹⁰⁸. Bu düzenleme her ne kadar üçüncü kişinin menfaatini koruyucu nitelikte olsa da, kanaatimizce TTK 370 kapsamında temsile yetkili kimse olarak dikkate alınmayacak ticari temsilci yönünden uygulanmamalıdır. Sermaye ortaklıklarında ticari temsilci yönünden temsil yetkisinin kapsamı, TBK 548 çerçevesinde esaslı unsurları belirlenmiş, gerçeği yansıtan işletme konusu dikkate alınarak tayin edilmelidir¹⁰⁹.

c. Ticari Temsilcinin İşletme Amacı Dışına Çıkararak Yaptığı İşlemlerin Karşı Taraf İyiniyetli Olsa Bile Taciri Bağlamaması

TBK 548/1'de üçüncü kişinin iyiniyetine sonuç bağlanırken, ticari temsilcinin yapacağı işlemin işletme amacı daha doğru ifadeyle işletme konusu içinde olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu düzenlemenin zıt yorumun-

olumlu ilkesinden istisna tutulmuştur. Bu açıdan karşı. **Uzunalli**, s. 19. Ancak doktrinde ticaret unvanının TTK 354/1-b'de belirtilmiş olması ve dolayısıyla tescilin olumlu etkisinden yararlanacak olmasının, üçüncü kişilerin tescil ve ilan edilen ticaret unvanındaki işletme konusunu bilmediklerine ilişkin iddialarını ortadan kaldıracağı ifade edilmektedir. Bu hususta bkz. **Topçuoğlu**, Metin: "Ticaret Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler ve Sonuçları", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, 2012, s. 66.

¹⁰⁷ Doktrinde bu düzenlemenin uygulama kabiliyetinin pek mümkün olmadığı; çünkü konu dışı işlemlerin taraflarının esasen tacir olması ve basiretli tacir gibi davranma yükümü altında bulunması dolayısıyla ticaret unvanında yazılan ve tescilin olumlu etkisine tabi olan işletme konusunu bilmediklerini ileri süremeyeceği belirtilmektedir. Bu görüş için bkz. **Topçuoğlu**, s. 72-73.

¹⁰⁸ Nitekim bu yönde bkz. **Uzunalli**, s. 110.

¹⁰⁹ Kaya ise, anonim şirkete atanan ticari temsilcinin konu dışı işlemler bakımından sorunun Borçlar Kanunu hükümleri yanında TTK 371 ve 354 hükümleri bir arada değerlendirilerek çözülmesi gerektiği kanaatindedir. Bkz. **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 741.

dan çıkan sonuç, işletme konusu dışında yapılacak işlemler bakımından iyiniyet karinesinin işletilemeyeceğidir. Gerçekten de ticari temsilcinin yaptığı işlemin taciri bağlaması için, öncelikle işletme konusuna dahil olması gerekir¹¹⁰. Bu açıdan işletme konusu ticari temsilcinin temsil yetkisinin hukuki bir sınırını oluşturduğu gibi, ticari temsilci tarafından yapılan iş ve işlemlerin de objektif olarak işletmenin konusuna dahil ve işletmenin işletilmesi ve yönetilmesiyle ilgili olması beklenir. Üçüncü kişinin iyiniyetinin burada, işletme konusuna dahil olsa bile ticari temsilci tarafından yapılması istenmeyen işlemler yönünden yani tacirin iç ilişkide getirdiği sınırlamalar bakımından bir anlam ifade etmektedir. Aksi takdirde işletme amacına girmeyen işlemlerin de salt üçüncü kişilerin iyiniyetli olmasından dolayı taciri bağlaması gibi bir sonuç ortaya çıkar ki, kanun koyucunun TBK 548/1'de getirdiği düzenleme bunu amaçlamamaktadır. Doktrinde de işletme amacına açıkça aykırı işlemlerin ticari temsilci tarafından gerçekleştirilmesinin, kural olarak taciri bağlamayacağı ifade edilmektedir¹¹¹.

3. Ticari Temsilcinin Yapabileceği İşlemlerin İyiniyet ve İşletme Amacı Bağlamında Somut Olaya Göre Tayin Edilmesi Gerekliliği

Ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı tayin edilirken, yapabileceği işlemler genellikle işlem türleri sayılarak belirtilmektedir. Bu bağlamda önemine binaen ticari temsilcinin yapabileceği işlemler arasında satım, kira, eser, hizmet, sigorta, abonelik, bağış, kefalet, garanti gibi sözleşme türleri ile bankacılık işlemleri ve hukuki işlem benzeri fiiller zikredilmektedir¹¹². Şüphesiz ticari temsilcinin tacir adına yapabileceği işlemleri tek tek saymak olanaksızdır¹¹³. Bu açıdan ticari temsilcinin yapabileceği işlem türlerini tayin ederken, yapamayacağı işlemlere bakmak daha isabetli olacaktır. Bu çerçevede söz konusu işlem, ticari temsilcinin yapamayacağı türden işlem olmadığı sürece temsil yetkisinin kapsamında kabul edilmelidir.

Ticari temsilcinin yapabileceği işlemleri tespit ederken, yine yararlanılması gereken kıstas, işlemin ticari işletmenin işletilmesiyle bir bağlantısının olup olmadığına bakmaktır. Bu ise, ticari temsilcinin yaptığı işlemleri somut olayın özelliklerine göre değerlendirme zarureti ortaya çıkarır. Nite-

¹¹⁰ Kırca, s. 106; Kaya, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 741.

¹¹¹ Bu görüş için bkz. Schwarz, CHK, s. 715, Rn. 2; Şener, s. 143.

¹¹² Bu doğrultuda bkz. Şener, s. 155 vd.; Pulaşlı, s. 15; Kaya, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 737-740.

¹¹³ Şener, s. 156.

kim ticari temsilcinin yapabileceği işlemler arasında olsa bile, örneğin ticari işletmenin işletilmesiyle herhangi bir bağı olmayan bir kira sözleşmesi veya satım sözleşmesi temsil yetkisinin kapsamı içinde değerlendirilemez¹¹⁴. Benzer şekilde ticari temsilcinin taciri mahkemede temsil yetkisi olduğu kabul edilmesine rağmen, bu yetki ancak ticari işletmenin işletilmesinden kaynaklanan uyumsuzluklarda söz konusu olur. Başka bir deyişle ticari temsilcinin bu hususta genel bir temsil yetkisinden ve ticari işletmeyle bağlantısı olmayan uyumsuzluklarda da taciri mahkemede temsil edebileceğinden bahsedilemez¹¹⁵.

Bu noktada özellikle kefalet sözleşmelerine kanaatimizce farklı bir açıdan bakmak gerekir. Doktrinde ticari temsilcinin tacir adına kefil olabileceği genel olarak kabul görmektedir¹¹⁶. Buna da gerekçe olarak tacirlerin kredi temini konusunda bankalara karşı müştereken sorumluluk yüklenmek suretiyle birbirlerine destek olmaları ve ticari faaliyetlerini bu şekilde sürdürmelerinin ticari hayatın normal ve olağan işlemleri olduğu gösterilmektedir¹¹⁷. Bu gerekçelerle ticari temsilcinin tacir adına kefil olması elbette ticari işletme faaliyeti kapsamında değerlendirilebilir. Ancak ticari işletmeyle hiçbir bağlantı kurulamayan bir borca tacir adına kefil olunması kanaatimizce işletme konusu dışında işlem olarak kabul edilmeli ve tacir bu işleme icazet vermedikçe bağlı olmamalıdır. Nitekim kefalet sözleşmelerinde kefil olan kimse, ekseriyetle tanıdığı ve borcu yerine getirme konusunda güvendiği kişiler için bu tarz bir yükümlülük altına girer. Bu yüzden ticari işletmenin işletilmesine yabancı işlemler bakımından ticari temsilcinin tacir adına kefil olabileceğini ileri sürmek mümkün olmamalıdır. Örneğin ticari temsilcinin tacirin hiç tanımadığı ve herhangi bir hukuki münasebetinin olmadığı bir yakınının ya da çok sevdiği bir arkadaşının borcu için kefil olmasında durum böyledir. Eğer borcuna kefil olunacak kimse ile tacir ve ticari

¹¹⁴ Bu doğrultuda bkz. **İnceoğlu**, s. 174.

¹¹⁵ Doktrinde işletme konusu önem arz etmeksizin hangi tür işletme olursa olsun, hemen hemen tüm ticari temsilcilerin hesap açma, hesaptan para çekme, kredi alma gibi bankacılık işlemleri yapması yetki kapsamında kabul edilmektedir. Bu görüş için bkz. **İnceoğlu**, s. 174. Kanaatimizce burada bile ticari temsilcinin işletme konusuyla bağlantılı bir bankacılık işlemi gerçekleştirmesi gerekir. Örneğin ticari temsilci kendi şahsi işi için tacir adına gidip örneğin bir tüketici kredisi çekmemelidir. O halde kredi çekmenin ticari temsilcinin her halükârda olağan yetkisi içinde olduğunu söylemek isabetli olmayacaktır.

¹¹⁶ Bu yönde görüşler için bkz. **Kırca**, s. 112; **Şener**, s. 161; **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 739. Aksi yönde görüş için bkz. **Gautschi**, Berner Komm, s. 401, Art 459, Rn. 3.

¹¹⁷ Bu hususta bkz. **Arkan**, s. 185; **Kırca**, s. 112; **Şener**, s. 161-162.

işletme işletilmesi arasında herhangi bir bağ kurulamıyorsa, yapılan işlem işletme amacı dışında kabul edilmelidir¹¹⁸.

4. Kambiyo Taahhütleri Bakımından Yapılacak Değerlendirme

TBK 548/1'de temsil yetkisinin kapsamı belirlenirken kanun koyucu, kambiyo taahhüdünde bulunmayı özellikle vurgulamıştır. Gerçekten de söz konusu düzenlemede ticari temsilcinin işletme amacına giren her türlü işlemi yapabileceği belirtilirken “kambiyo taahhüdünde bulunma” ifadesine ayrıca yer verilmiştir. Kambiyo taahhüdü ile akla ilk gelen kambiyo senedi düzenlemek olsa da¹¹⁹, bununla bağlantılı kabul, ciro, aval gibi işlemler de bu kapsamda değerlendirilir¹²⁰. Kanun koyucunun kambiyo taahhüdünde bulunmayı ayrı olarak zikretmesinin en önemli nedeni, bu işlemlerin temel ilişkiden soyut olmasıdır¹²¹. Gerçekten de kambiyo senetleri, temel ilişkiden

¹¹⁸ Doktrinde *Kaya*, ticari temsilcinin tacir adına teminat amaçlı sözleşmeler veya kredi sözleşmeleri akdetmesinin işletme konusuna bağlı olarak ticari hayatın bir gereği olduğunu; bu bağlılık esas olmak üzere ticari temsilcinin başkasının borcu için kefil de olabileceğini belirtmektedir. Bu görüş için bkz. **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 739. *Kaya*'nın söz konusu görüşü de yukarıdaki düşüncelerimizi dolaylı yoldan desteklemektedir. Nitekim yazar, ticari temsilcinin her durumda tacir adına kefil olabileceğinden değil; işletme konusuna bağlılık esas olmak üzere bu işlemi gerçekleştireceğinden bahsetmektedir.

¹¹⁹ Çek Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasında çek hesabı sahibinin, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemeyeceği hükmüne bağlanmıştır. Bu hüküm dolayısıyla ticari temsilcinin tacir adına çek düzenleyip düzenleyemeyeceği sorusu akla gelebilir. Ancak düzenlemenin devamında gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, söz konusu çekin geçersiz olacağı hükmüne bağlanmamış; sadece bu çekten dolayı hukukî ve cezai sorumluluk çek hesabı sahibine ait olduğu ifade edilmiştir. Bu yüzden ticari temsilcinin tacir adına düzenlediği çekler de hukuken geçerli bir çek olarak hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır. Nitekim benzer şekilde bkz. **Şener**, s. 183; **Kayış**, s. 215-216. Fakat *Pulaşlı*, Çek Kanunu'ndaki düzenlemeyi gerekçe göstererek ticari temsilcilerin tacir adına kambiyo senetlerinden sadece bono ve poliçe düzenlemeye yetkili olduğu, çekler bakımından ise böyle bir yetkinin bulunmadığından bahsetmektedir. Bu görüş için bkz. **Pulaşlı**, s. 16. Yukarıda açıkladığımız gerekçelerle yazarın söz konusu görüşüne katılmamaktayız.

¹²⁰ Bu yönde bkz. **Gautschi**, Berner Komm. s. 400, Art. 459, Rn. 2b; **Kırca**, s. 108; **Şener**, s. 171; **Kaya**, (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 738.

¹²¹ Bu açıdan karşı. **Feyzioğlu**, s. 416. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bu hususta şu tespitlerde bulunmuştur: “Yasada ticari mümessilin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı kambiyo taahhüdünde bulunacağından açıkça söz edilmesinin nedeni, ticari senetlerin niteliklerinden doğmaktadır. Ticari senetlerin ticari işletme ile olan ilgisi, iyiniyetli üçüncü kişilerce kolaylıkla anlaşılacağından ticari mümessilin imzaladığı senetlerin iyiniyetli üçüncü kişiler bakımından işletmeyi bağlayacağı öngörülmüştür.” HGK, 30.01.1980, 1692/170 (Kararın ilgili kısmı için bkz. **Kırca**, s. 108-109. Kararın tamamı için ise bkz.

soyut olup, senede bakıldığında senette yer alan taahhüdün hukuki sebebi anlaşılabilir. Dolayısıyla kambiyo senedi, sahibine sırf senedi elinde bulundurma dolayısıyla bir alacak hakkı bahşetmekte; asıl borç ilişkisinin herhangi bir şekilde geçersiz olmasından bu alacak hakkı etkilenmemektedir.

Kambiyo senedinin bu özelliği gereği senedin ticari işletmenin işletilmesi kapsamında düzenlenip düzenlenmediğini tespit etmek oldukça güçtür¹²². Zaten bu yönde bir araştırmaya girmek ya da işlemin karşı tarafını bu tarz bir yükümlülük altına sokmak hem kambiyo senetlerindeki mantığa hem de ticari hayatın gereklerine uygun düşmez. Bu yüzden kanun koyucu, ticari hayatın olağan faaliyetlerinden biri olan kambiyo taahhüdünde bulunmayı, işletme amacına bağlamaksızın ticari temsilcinin yetki alanına dahil etmiştir. Başka bir deyişle kambiyo taahhüdünde bulunmak, ipso iure ticari işletmenin amacına içinde ve konusuna dahil sayılmıştır¹²³. Dolayısıyla ticari temsilcinin düzenlediği kambiyo senetleri yönünden, üçüncü kişilerin bu senedin işletme amacı içinde düzenlenip düzenlenmediğini araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır¹²⁴. Hatta bu yönde bir araştırma yapmamak, üçüncü kişinin iyiniyeti bağlamında kendisinden beklenen özeni göstermediği anlamına gelmez.

SONUÇ

Ticari temsilci, sahip olduğu temsil yetkisi dolayısıyla tacir yardımcıları arasında çok önemli bir konuma sahiptir. Öyle ki bu denli geniş yetkiye sahip ticari temsilcilere doktrinde tacirin ikinci bir benliği ve diğer kendisi anlamlarına gelen “alter ego” yakıştırması yapılmıştır. Kanun koyucu TBK

Lexpera İçtihat Veritabanı). Kararda senetlerin işletmeyi bağlayacağından bahsedilerek, sanki işletmenin bir hak süjesi olduğu izlenimi yaratılmıştır. Oysa doğrusu yapılan işlemin işletmeyi değil taciri bağlayacak olmasıdır.

¹²² Benzer şekilde karşı. **Kırca**, s. 108.

¹²³ Bu yetkinin kullanımında ticari temsilcinin özel yetkiye ihtiyaç duymaması hakkında açıklamalar için bkz. **Şener**, s. 172 vd.

¹²⁴ **Şener** ise meseleye farklı bir açıdan bakarak konunun kambiyo hukukundaki defî sistemiyle çözümlenmesi gerektiği görüşündedir. Bu görüş çerçevesinde işletme amacı dışında düzenlenen kambiyo senetleri bakımından tacirin şahsi bir defîye sahip olduğu ve bu defînin ise senedi ticari temsilciden alan kimseye karşı ileri sürülebileceği; senet ciro etmişse senedi iktisap edenlere karşı ancak işletme sahibi zararına hareket etmeleri halinde bunun olanaklı olacağı ileri sürülmektedir. Bu hususta bkz. **Şener**, s. 182. Kanaatimizce senedi ticari temsilciden devralan kimse açısından da böyle bir araştırmaya girişilmesini beklemek uygun bir çözüm değildir. Zira kanun koyucu, kambiyo taahhüdünde bulunmayı işletme amacı içinde olduğu varsayımından hareket ederek ayrıca zikretmiştir. O halde işlemin karşı tarafından, ticari temsilciden kambiyo senedi alınırken araştırmaya girmesi beklenmemelidir.

548'de temsil yetkisinin kapsamının sınırlarını yasal olarak çizmek suretiyle, ticari temsilcinin yaptığı işlemin temsil yetkisinin kapsamında olup olmadığını üçüncü kişilerce önceden bilinmesini ve bu hususta yaşanacak sorunları en baştan çözmeyi amaçlamıştır. Buna rağmen TBK 548 hükmü, bu konuda her türlü soruna çözüm getirecek düzeyde açık ve yeterli olmayıp, yoruma muhtaç ve özellikle ticari temsilcinin yapamayacağı işlemler yönünden yeniden ele alınması gereken bir düzenlemedir. Bu çalışma kapsamında ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamını belirleyen TBK 548 hükmü incelenmiş olup, şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Ticari temsilcinin işletmeye ait olağan (alışılmış) ve olağanüstü (alışılmıştan dışında) her türlü işlemi herhangi bir özel yetkiye ihtiyaç duymaksızın yapmaya yetkilidir. TBK 548 hükmü ise, temsil yetkisinin dış ilişki yönünden sınırlarını oluşturan bir düzenlemedir. Bu sebeple iç ilişkide tacir ile onun bağımlı yardımcısı konumundaki ticari temsilci arasında, TBK 548 hükmü bir sınır teşkil etmez. İç ilişkide tacir, ticari temsilcinin yetkisini dilediği gibi sınırlandırabilir. Bu sınırın aşılması, dış ilişkide işletme sahibinin sorumluluğuna engel olmaz. Sadece iç ilişki yönünden yetkiyi aşan ticari temsilcinin tacire karşı sorumluluğu gündeme gelebilir.

- Ticari temsilcinin yapamayacağı işlemler, kanunda taşınmazlara özgü olarak tayin edilmişken, doktrinde söz konusu düzenlemede yer almayan bazı durumların da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu yönde özellikle ticari temsilcinin, işletmenin devri, kiralanması, faaliyetinin durdurulması, ticaret unvanının ve işletme konusunun değiştirilmesi, işletme sahibinin iflasının istenmesi, iflasın ertelenmesi, konkordato teklifinde bulunulması, ticaret ortaklıkları bakımından şirketin feshi, sermaye artırımı veya azaltılması, ortağın şirketten çıkarılması ya da yeni ortak kabulü gibi işlemleri yapamayacağı belirtilmektedir. Kanaatimizce kanunda yazmayan fakat doktrinde ticari temsilcinin yapamayacağı türden kabul edilen işlemler yönünden de kanuni düzenlemeye ihtiyaç vardır. Temsil ilişkisi kapsamında işlemin karşı tarafının ticari temsilcinin yapamayacağı işlemleri önceden bilmesinde fayda vardır. Bu da ancak söz konusu işlemlerin yapılamayacağını en azından uygulayıcılara yorum yapacak düzeyde kanuna almakla mümkün olur. Nitekim bu hususta ilgili maddeye örneğin "işletmenin yapısını etkileyen temel işlemler" şeklinde bir ifade eklenebilir.

- Ticari temsilcinin temsil yetkisi iradi olarak şube işleri ve birlikte temsil kaydıyla sınırlanabilir. Dış ilişki yönünden getirilecek bu tür sınırlamalar, ticaret siciline tescil edilmedikçe iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Bu iki durum dışında getirilecek sınırlandırmalar ise, tescilin

olumlu etkisine tabi olmamakta; sadece bunu bilen veya bilmesi gereken üçüncü kişilere karşı geçerli kabul edilmektedir.

- TBK 548/1'in uygulanmasında kanun koyucu, üçüncü kişilerin iyiniyetli olmasına özellikle vurgu yapmıştır. Bu açıdan iyiniyet kavramı, ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamını tayin ederken dikkate alınması gereken bir unsur olarak karşımıza çıkar. Üçüncü kişiyi iyiniyetli kabul edebilmek için ise, yapılan işlemin ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamında olmadığını bilmemesi veya bilebilecek durumda olmaması gerekir. Eğer üçüncü kişi tacir sıfatına sahipse, iyiniyet bağlamında göstermesi gereken özen ölçüsü, basiretli tacir gibi davranma yükümlülüğü gereği daha ağır olacaktır. Bu yüzden normal bir kimse için iyiniyetli kabul edilebilecek bir durum, tacir olan işlemin karşı tarafı için iyiniyet iddiasında bulunmayı engelleyebilir.

- TBK 548 bağlamında gerçekleştirilecek işlemlerde üçüncü kişilerin iyiniyet iddiasında bulunamayacağı bazı durumlar ortaya çıkabilir. İşlemin karşı tarafı, öncelikle taşınmazlara ilişkin özel yetki gerektiren durumlarda ve kanuna uygun olarak yapılan sınırlandırmalarda iyiniyet iddiasında bulunamaz. Keza temsil yetkisinin sona ermesi ve bu durumun ticaret siciline tescil edilmesi halinde yine tescilin olumlu etkisi gereği üçüncü kişilerin iyiniyet iddiası dinlenemez.

- Eğer ticari temsilciye verilen yetki belgesinde kanunda gösterilenler dışında bir sınırlama yer alıyorsa ve ticari temsilci söz konusu işlemi bu yetki belgesiyle gerçekleştiriyorsa, yine üçüncü kişinin bu sınırlandırmadan haberi olmadığı iddiası dinlenmemelidir. Fakat bunun için temsil olunan yönünden, işlemin söz konusu yetki belgesi çerçevesinde gerçekleştirildiği hususu ispat edilmelidir.

- Benzer şekilde ticari temsilcinin temsil yetkisine getirilen kanunda yer almayan sınırlandırmalar (konu, miktar, kişi vs.) mektup, e-posta, kısa mesaj, telgraf gibi çeşitli vasıtalarla işlemin karşı tarafına bildirilmişse, bu sınırlandırmalar yönünden üçüncü kişinin iyiniyet iddiası dinlenmeyecektir. Karşı taraf tacir sıfatına sahip olsa bile, bu bildirimlerin TTK 18/3'te öngörülen şekil şartlarından biriyle gerçekleştirilmesine gerek yoktur. Uyuşmazlık halinde söz konusu bildirim yapıldığı her türlü ispat aracıyla ortaya konabilir.

- İşlemin karşı tarafının durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermemesi de iyiniyet iddiasında bulunulamayacak haller arasında ele alınmalıdır. Zira kanun koyucu iyiniyet kavramını, buna dayanan kimsenin subjektif iç dünyasına bırakmamış, durumun gereklerine göre

kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimsenin iyiniyetli iddiasında bulunamayacağını öngörerek, kavramı objektif bir esasa da dayandırmıştır (TMK 3/2). Bu bağlamda örneğin temsil olunanla ticari temsilci arasındaki hizmet sözleşmesinin sona erdirildiğini bilen üçüncü kişilerin, temsil olunan adına işlem yapmaya çalışan ticari temsilcinin temsil yetkisinin bulunup bulunmadığını hususunda gerekli araştırmayı yapması gerekir. Zira böyle durumlarda temsil yetkisinin örtülü olarak geri alınması söz konusudur. Benzer şekilde ticari temsilcinin kendisine daha önceki işlemlerde sürekli ibraz ettiği yetki belgesini bir sonraki işlemde ibraz etmemesi durumunda, işlemin karşı tarafı olan üçüncü kişi bunun nedeni araştırmalı, kendisinden beklenen özen çerçevesinde hareket etmelidir.

- Temsil yetkisinin ticari temsilci tarafından kötüye kullanıldığı durumlarla da karşılaşılabılır. Temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı işlemin karşı tarafınca açıkça görülebilir ve anlaşılabilir durumdaysa, yine iyiniyet karinesine dayanılarak işlemin geçerli olduğu iddia edilemez.

- Kanun koyucu, ticari temsilcinin işletme sahibi adına olağan ve olağanüstü her türlü işlemi yapmasına cevaz verirken, söz konusu işlemlerin işletme amacıyla bağlantılı olmasını arzu etmiştir. Her ne kadar TBK 548'de eksik çeviriyle salt işletme amacından bahsedilmişse de mehzaz kanunda bu, "işletme amacının beraberinde getirdiği işlemler" şeklinde düzenlenmiştir (OR Art. 459). İşletme amacından anlaşılması gereken ise kazanç elde etmek olmayıp, ticari temsilci tarafından yapılacak işlemin işletme konusu içinde yer almasıdır. İşletme konusu ise, işletme amacını gerçekleştirmek için seçilmiş olan yöntem olup, işletmeden işletmeye değişiklik gösterebilir.

- Ticaret ortaklıkları yönünden işletme amacı, kolektif ve komandit ortaklıklarda bir ticari işletmenin işletilmesi olduğundan, işletme konusu belirlenirken bunların sahip oldukları ticari işletmelerin faaliyet alanı dikkate alınmalıdır. Kanun koyucu, bu ortaklıklarda işletme konusunu esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirket sözleşmesinde gösterilmesini istemiştir. Kanaatimizce şirket sözleşmesinde gösterilecek işletme konusunun, bu ortaklıkların sahip olduğu ticari işletmenin faaliyet alanıyla örtüştüğü ölçüde, somutlaştırıldığı ve esaslı noktalarının belirlendiği ileri sürülebilecektir.

- Anonim ve limited ortaklıklar ise, yasaklanmamış her türlü ekonomik amaçla kurulabilmektedir. Bu ortaklıklar yönünden kolektif ve komandit ortaklıkta olduğu gibi bir ticari işletme işletilmesi zorunlu bir unsur olarak aranmamaktadır. Fakat bu tür ortaklıklarda da işletme konusunun esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirket sözleşmesinde yer

alması öngörülmüştür. Sermaye ortaklıklarında somutlaştırılmış ve gerçeğe uygun bir şekilde faaliyet alanını gösteren işletme konusu, kural olarak bu ortaklıklara atanacak ticari temsilcilerin temsil yetkisinin kapsamını belirlemede önemli bir rol oynayacaktır.

- Sermaye ortaklıkları yönünden kanun koyucu, üçüncü kişilerce bilindiği veya bilinebilecek olduğu ispat edilmedikçe, şirketi temsile yetkili kimselerin işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin de şirketi bağlayacağını öngörmüştür (TTK 372/2, 629/1). Bu düzenlemede geçen şirketi temsile yetkili kişi arasında ticari temsilciler bulunmamaktadır. Fakat doktrinde bu düzenlemenin, üçüncü kişilerin korunması açısından ticari temsilciler yönünden de geçerli olması gerektiği ifade edilmektedir.

- TBK 548/1'de üçüncü kişinin iyiniyetine sonuç bağlanırken, ticari temsilcinin yapacağı işlemin işletme amacının gerçekleştirildiği işletme konusu içinde olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu düzenlemenin zıt yorumundan çıkan sonuç, işletme konusu dışında yapılacak işlemler bakımından iyiniyet karinesinin işletilemeyeceğidir. Gerçekten de ticari temsilcinin yaptığı işlemin taciri bağlaması için, öncelikle işletme konusuna dahil bir işlem olması gerekir.

- Ticari temsilcinin yapabileceği işlemleri tespit ederken, yine yararlanılması gereken kıstas, işlemin ticari işletmenin işletilmesiyle bir bağlantısının olup olmadığına bakmaktır. Bu ise, ticari temsilcinin yaptığı işlemleri somut olayın özelliklerine göre değerlendirme zarureti ortaya çıkarır. Nitekim ticari temsilcinin yapabileceği işlemler arasında olsa bile, örneğin ticari işletmenin işletilmesiyle herhangi bir bağı olmayan bir kira sözleşmesi veya satım sözleşmesi temsil yetkisinin kapsamı içinde değerlendirilemez. Benzer şekilde ticari temsilcinin taciri mahkemede temsil yetkisi olduğu kabul edilmesine rağmen, bu yetki ancak ticari işletmenin işletilmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda söz konusu olur. Başka bir deyişle ticari temsilcinin bu hususta genel bir temsil yetkisinden bahsedilemez. Bu noktada özellikle kefalet sözleşmelerine kanaatimizce farklı bir açıdan bakmak gerekir. Ticari temsilcinin tacir adına kefil olması elbette ticari işletme faaliyeti kapsamında değerlendirilebilir. Ancak ticari işletmeyle hiçbir bağlantı kurulamayan bir borca, özellikle tacirle hiçbir hukuki ilişkisi bulunmayan ve tacirin tanımadığı kimselerin borcuna kefil olunması, kanaatimizce işletme konusu dışında işlem olarak kabul edilmeli ve tacir bu işleme icazet vermedikçe bağlı olmamalıdır.

- TBK 548/1'de temsil yetkisinin kapsamı belirlenirken kanun koyucu, kambiyo taahhüdünde bulunmayı özellikle vurgulamıştır. Kambiyo

senetleri temel ilişkiden soyut olduğundan senedin ticari işletmenin işletilmesi kapsamında düzenlenip düzenlenmediğini tespit etmek oldukça güçtür. Bu sebeple kanun koyucu kambiyo taahhüdünde bulunmayı açık bir şekilde düzenlemek suretiyle, bu tür işlemlerin işletme konusu içinde yer aldığını ipso iure kabul etmiştir. O halde ticari temsilcinin düzenlediği kambiyo senetleri yönünden, üçüncü kişilerin bu senedin işletme amacı içinde düzenlenip düzenlenmediğini araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Hatta bu yönde bir araştırma yapmamak, üçüncü kişinin iyiniyeti bağlamında kendisinden beklenen özeni göstermediği anlamına gelmez.

KAYNAKÇA

- Altaş**, Hüseyin: Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.
- Antalya**, Gökhan/**Topuz**, Murat: Medeni Hukuk: Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri, 2. Basıya Ek 2. Tıpkı Basım, Legal Yayınevi, İstanbul 2018.
- Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 23. Bası, BTHAE, Ankara 2017.
- Bahtiyar**, Mehmet: “Bir Yetki Belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Son Bulması”, Makaleler I, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s. 23-39 (Yetki Belgesi)
- Bahtiyar**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku, 20 Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2019.
- Baumbach**, Adolf/**Hopt**, J. Klaus (Hrsg): Handelsgesetzbuch, 40. Auflage, C. H. Beck Verlag, München 2021 (İlgili Bölüm Yazarı, Baumbach/Hopt HGB)
- Becker**, Hermann: Berner Kommentar, Band/Nr. VI/2/6, Besondere Auftrags- und Geschäftsführungsverhältnisse sowie Hinterlegung, Art. 425-491 Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, Stämpfli Verlag, Bern 1962. (İlgili Bölüm Yazarı, Berner Komm).
- Bilgili**, Fatih: “Tüzel Kişilerin Ticari Mümessilliği, Berlin Yüksek Mahkemesi’nin Bir Kararı Üzerine Düşünceler”, TBB Dergisi, Sayı: 50, 2004, s. 37-43.
- Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan: Ticaret Hukuku Bilgisi, 8. Baskı, Dora Yayınları, Bursa 2015.
- Birsel**, T. Mahmut: “Ticari Mümessil Tayininde Şahsi Unsur”, BATİDER 1963, 2/1, s. 1-13.
- CHK Kommentar**: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, 3. Auflage, Schulthess Verlag, Zürich 2016 (İlgili Bölüm Yazarı, CHK).
- Demirkapı**, Ertan: “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Ticari Temsilciye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Özel S. Yıl: 2010, s. 95-872.
- Drescher**, Ingo/**Fleischer**, Holher/**Schmidt**, Karsten: Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 1, §§ 1-104a, 5. Auflage, C. H. Beck Verlag München 2021. (İlgili Bölüm Yazarı, Münc. Komm HGB).

- Dural, Mustafa/Sarı, Suat:** Türk Özel Hukuku Cilt I, 8. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2013.
- Ebenroth, Carsten Thomas/Boujong, Karlheinz/Joost, Detlev/Strohn, Lutz:** Handelsgesetzbuch, Band 1, §§ 1-342e, 4. Auflage, C. H. Beck Verlag, München 2020. [Anılış: İlgili Bölüm Yazarı, (Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn)].
- Eren, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara 2015.
- Feyzioğlu, Necmeddin Feyzi:** “Ticari Mümessiller ve Diğer Ticari Vekiller”, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1978, s. 407-443.
- Fissenewert, Peter/Güther, Robert/Howald, Bert/Reich, Astrid:** Der Prokurist, 2. Auflage, Haufe Verlag, München 2009.
- Gauch, Peter/Aeppli, Viktor/Stöckli, Hubert:** Präjudizienbuch OR Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875-2015), 9. Auflage, Schulthess Verlag, Zürich 2016.
- Graf von Westphalen, Friedrich:** Die Prokura – Erteilung, Umfang, Mißbrauch und Erlöschen. Deutsches Steurrecht, 32/93, 1993, s. 1186-1188.
- İmregün, Oğuz:** Kara Ticaret Hukuku Dersleri, 9. Bası, GÜR-AY Matbaası, İstanbul 1991.
- İnceoğlu, M. Murat:** Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul 2009.
- Kayış, Ferhat:** Ticari İşletmede Şube Kavramı ve Şube Olmaya Bağlı Hüküm ve Sonuçlar, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru:** “Temsil Yetkisinin Açıklanması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 70 (2), 2021, s. 361-388.
- Kırca, İsmail:** Ticari Mümessillik, Yetkin Yayınları, Ankara 1996.
- Kızır, Mahmut:** “Yargıtay Kararları Işığında Basiretli İşadamı Gibi Hareket Etme Yükümlülüğünün Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanmasına Etkisi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 2, Yıl: 2011, s. 245-282.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip:** Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip:** “Bir Yetki Belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Geri Alınmasında Üçüncü Kişilerin İyiniyetinin Korunması Açısından BK m. 33/II, 34/III ve 37 Karşısında BK m. 36/II'nin

Uygulama Alanının Belirlenmesi”, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan. Ankara 1990.

- Kren Kostkiewicz**, Jolanta/**Wolf**, Stephan/**Amstutz**, Marc/**Fankhauser**, Roland: OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht, 3. Auflage, Orell Füssli, Zürich 2016. (Anılış: İlgili Bölüm Yazarı, OFK).
- Lorenz**, Stephan/**Riehm**, Thomas (Hrsg): JuS Lern-CD Zivilrecht III, Handelsrecht, Gesellschaftsrecht, Individualarbeitsrecht, Edition 2, C. H. Beck Verlag, München 2003. (Anılış: İlgili Bölüm Yazarı, JuS Lern-CD)
- Oetker**, Hartmut: Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 6. Auflage, C. H. Beck Verlag, München 2019. (Anılış: İlgili Bölüm Yazarı, Oetker HGB).
- Oğuzman**, Kemal/**Barlas**, Nami: Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.
- Oğuzman**, Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.
- Pulaşlı**, Hasan: “Şirketler Hukukundaki Temsil ile Borçlar Kanunu’ndaki Ticari Mümessil ve Ticari Vekil Ayrımı”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 2, 2014/2, s. 3-22.
- Schlegelberger**, Franz/**GeBler**, Ernst/**Hefermehl**, Wolfgang/**Hildebrandt**, Wolfgang/**Schröder**, Georg: Schlegelberger Handelsgesetzbuch Kommentar, 2. Band, §§ 48-104, 5. Auflage, F. Vahlen Verlag, München 1973. (Anılış: İlgili bölüm yazarı, Schlegelberger HGB).
- Şener**, Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017. (Anılış: Şener, Ortaklıklar).
- Şener**, Oruç Hami: Ticari İşletme Hukuku, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016. (Anılış: Şener, Ticari İşletme).
- Şener**, Oruç Hami: Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.
- Topçuoğlu**, Metin: “Ticaret Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler ve Sonuçları”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, 2012, s. 47-79.
- Uluslan**, İlhan: “İsviçre Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Alman Hukukunda Prokurist”, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1978, s. 625-675.

Uzunallı, Sevilay: Anonim Şirkette İŞletme Konusu, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

Ülgen, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, Füsun: Ticari İŞletme Hukuku, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019. [Anılış: İlgili Bölüm Yazarı, (lgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan)].

Zihler, Florian/**Krhenbhl**, Samuel: "Zeichnungsberechtigungen und Funktionen in der handelsregisterrechtlichen Praxis – Status quo und Vorschlag zur Entschlackung", REPRAX 3/2010, 2011, s. 53-90.